

De Raad van Neêrlandsch Indië

<https://hdl.handle.net/1874/291973>

II 9

DE RAAD VAN NEËRLANDSCH INDIË.

DE HAAR VAN NEDERLANDSCH-INDIË

9

DE RAAD
VAN
NEËRLANDSCH INDIË.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT.

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. C. H. D. BUYS BALLOT,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE WIS- EN NATUURKUNDIGE FACULTEIT,

MET TOESTEMMING VAN DEN AKADEMISCHEN SENAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de beide Regten,

AAN DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

DOOR

CHRISTIAAN PHILIP KAREL WINCKEL,

Geboren te 's Gravenhage,

op Woensdag den 23 September 1863, des namiddags te 1 ure.

DE RAAD

NEDERLANDSCH INDIË

ACADEMISCH PROEFSTUK

OF OVER VAN DEN HETZELVEN

DR. G. H. D. BUYS BALSOT

IN VERBAND MET DE

WET VOORZIJNING VAN DEN AANBODEREN

WAZING RESULT DER RECHTEN

DER RECHTEN VAN DEN

Doctor in de beide Rechten

IN DE HOOGESCHOOL TE LEIJDE

IN HET JAAR 1841

CHRISTIAAN PHILIP KAREL WINKEL

DE WETENSCAPEN

OP WOLVENBURG DEN 28 SEPTEMBER 1841

EERSTE HOOFDSTUK.

DE RAAD VAN INDIË VAN 1609—1806.

Omtrent terzelfder tijd heeft men in Europa en Indië begrepen, dat het gezag van een admiraal, die tot 1609 over de Nederlandsche bezittingen den staf zwaaide, zoowel wegens diens veranderlijk verblijf, als om de zich aldus ontwikkelende willekeur der bevelhebbers op de afzonderlijke nederzettingen, minder geschikt was, op den duur voor onze nederzettingen in Indië te gelden.

Tot hoofd der acht fortten die wij op de (tegenwoordig) Ternataansche eilanden bezaten, benoemde dan ook op 1 Junij 1610, de breede Raad van 't fort Oranje, PAULUS VAN CAERDEN.

Een half jaar te voren was PIETER BOTH reeds uitgezeild. Bij placacet van de Staten-Generaal van den 27. November 1609 namelijk was de regering van Gouverneur-Generaal en Raden van Indië ingesteld. 1)

1) Mr. P. MIJER, heeft dat placacet in zijne „Verzameling van Instructiën, Ordonnantien en Reglementen voor de Regering van

Bij het octrooi van de O. I. C. van 20 Maart 1602, 1) was in art. 35 aan haar bewind de bevoegdheid gegeven in Indië »*Gouverneurs, volck van oorlog en Justitie*” enz. te hebben, onder de bepaling, dat deze aan de Staten-Generaal den eed van trouw zouden doen, en aan de O. I. C. voor zoover haren handel (»*neeringe en traficque*”) betref.

Overeenkomstig dat octrooi hadden de bewindhebbers PIETER BOTH tot de in te stellen waardigheid van Gouv.-Gel. aanbevolen; en in het placæet van 1609 wordt voorcerst geconstateerd dat de Staten-Genl. »*dienstig bevonden hebben te committeren en te houden eenen Gouverneur-Generaal en eenige Raden nevens denzelven.*”

Vervolgens wordt, op den eed dien BOTH aan de Staten-Generaal had gedaan, deze aangesteld tot Gouverneur-Generaal.

Wij gaan nu tot zijne instructie over, om daaruit de verhouding te leeren kennen, waarin de bewindhebbers wilden dat Gouv.-Generaal en Raden tot elkander zouden staan.

Nêerlandsch Indië, vastgesteld in de jaren 1609, 1617, 1632, 1650, 1807, 1815, 1818, 1827, 1830 en 1836, met de ontwerpen der Staatscommissie van 1803, met historische aantekeningen. — Batavia ter Landsdrukkerij, 1848” aan de instructie van PIETER BOTH laten vooraf gaan; op pag. 3.

1) Te vinden in het *Groot Placæet-boek, inhoudende de placæten en ordonnantien van de Hoogh. Mog. Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden ende van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieland. Mitsgaders van de Ed. Mog. Heeren Staten van Zeelandt; in 's Gravenhage, A^o. 1658*, op pag. 536 van deel I.

Zoodra BOTH te Bantam zou aangekomen zijn, zou de »breede raad over de Vloot in zee geregeerd hebbende" onmiddellijk ophouden te werken. Na advies van den fiscaal der Compagnie en den boekhouder zou alsdan een Raad van Indië gevormd worden, waarvan de G.-G. één der 5 leden zou zijn, en bereids in de instructie 2 leden waren aangewezen, namelijk JAN LODEWIJKSZ VAN ROSSENGIEN en STEVEN DOENSZ VAN GROENENDIJK.

Deze twee en de Gouverneur-Generaal zouden bij meerderheid van stemmen de 2 andere leden kiezen, echter uit »de bekwaamste personen met hem overgekomen zijnde of uit degenen waar hij aan land komt."

Dat de Gouverneur-Generaal zelve lid was en toen ter tijd wel degelijk stem had en niet zoo als nu, slechts de magt den Raad bij goeddunken te presideren, staat daarmede in verband, dat slechts bij Gouverneur-Generaal en Raden te zamen de oppermagt was, en wel de Gouverneur-Generaal bijzondere regten had, maar toch *jure* de Raad van Indië in de instructie van 1609, artikel 1, was ingesteld als »een ligchaam of collegie van regering over alle actiën en zaken van gansch India, de Nederlandsche Compagnie betreffende."

Facto is het wel altijd anders geweest, en had VALENTIEN 1) regt van den Gouverneur-Generaal te zeggen:

»De magt van dezen Heer komt zeer na aan dien van een koning of Monarch van een Rijk: want

1) Ond- en Nieuw Oost-Indië, deel IV, p. 262.

schoon hij maar voorzitter in dien Raad, en derhalven (zoo het uiterlijk schijnt) door de stemmen der andere leden bepaald is, is het egter zeker dat hij gemeenlijk door een streng die hij maakt te hebben, daar altijd meester is; en zoo hij zulk een streng al niet hebben mogt, is zijn magt echter zoo groot, dat geen van de Heeren (als hij een man is die uit de borst spreken durft) het in zijne gedachten zou durven nemen, om hem tegen te spreken, of zoo hij zulks dede, zou dat de Opperlandvoogd hem, en al zijn vrienden (daar ook voorbeelden van zijn) in de oogen doen druipen en als zij nu alle te zamen tegen hem wilden zamenspannen (gelijk wij daaraf mede een voorbeeld onder de Regering van den Heer CAMPHUIS toonen zullen) dan neemt hij aan, de zaak, waarover geschil is, alleen bij de Heeren zeventienen te verantwoorden, en dus zegepraald hij doorgaans over hen."

In de instructiën wordt evenwel altijd van Gouverneur-Generaal en Raden gesproken, zelfs wordt aan hen 1) de beschikking opgedragen over zaken waar altijd een eenhoofdig bestuur voor is noodzakelijk geacht b. v. militaire.

De Raad van Indië staat hier meer naast den Gouverneur-Generaal dan boven hem.

Gouverneur-Generaal en Raden beregtten 2) op

1) Gelijk de Heer G. A. INTVELD FRANCIS in zijn Specimen juris publici inauguralis de potestate Gubernatoris Generalis Indiae Orientalis, Trajecti 1859, opmerkt.

2) Art. 3 instructie 1609.

aanklagt van den Fiscaal der Compagnie alle overtredingen en misbruiken van de bevelen der Compagnie en van Raden, en onregtmatige daden in handelszaken, als bijv. handel drijven voor particuliere rekening; zij hadden hierbij niet anders in acht te nemen, dan hetgeen ze »in billijkheid en goede conscientie, ten dienste van den Lande, en profijt van de Compagnie zullen bevinden te hooren.”

In artikel 6 vinden we eene merkwaardige bepaling; dat namelijk ieder particulier Gouverneur opperkoopman, kapitein over eenig kwartier of kantoor van de Compagnie in den Raad van Indië zitting zal hebben wanneer hij zich bevindt op de plaats waar de Gouverneur-Generaal resideert of deze dáár komt waar ambtenaren van dien rang zijn. Welke stem zij dan uitbrengen, wordt niet gezegd. Ik zou echter meenen, eene raadgevende.

Aan den Gouverneur-Generaal wordt in art. 7 als het ware wetgevende magt gegeven. »Wat voorts aangaat de manier om goede en korte Justitie te administreren, daarin gedragen wij ons aan de memorie U op 't houden van de Justitie van de voorgaande vloten medegegeven, en aan hetgeen gij dierhalven *zelf* goed vinden en ordonneren zult.”

Verder zou hij met den Raad van Indië beraadslagen waar zich het eerst te vestigen.

Na eenige raadgevingen omtrent de wijze van handel drijven met inlandsche Vorsten en volken, geven art. 30 en 31 den Gouverneur-Generaal en zijn Raad magt, iedereen in dienst der Compagnie te gebruiken, te zenden en te verzenden, waarheen

ze noodig achten, en alle onbekwamen af te zetten en te vervangen. 1)

Art. 32 geeft hen de volste beschikking over de schepen der Compagnie en de bemanning.

Art. 33 bepaalt den eed dien de Raden van Indië zullen hebben af te leggen in handen des Gouverneur-Generaals.

Hij bestaat vooreerst uit de woorden, ook voor dien des Gouverneur-Generaals gebruikt en vervolgens uit deze paragraaph »dat zij in de verkiezinge van den Gouverneur-Generaal in des overledenen of vertrokkenen plaats, zullen achtervolgen de instructie daarop gemaakt en op het allerhoogste letten op den vroomsten, getrouwsten en ervarendsten persoon, inzonderheid wezende van de gereformeerde religie.»

Dit brengt ons op de voorzieningen die in de instructie zijn genomen voor het geval van »aflijvigheid» van BOTH.

Stierf hij op de reis, men zou in den breeden raad op het schip een President benoemen onder wien de Vloot naar Bantam zou zeilen, en door wien daar de Raad van Indië zou geconstitueerd worden om vervolgens de brieven van successie te openen, waarin voor dit geval de opvolger van

1) In den Eed voor den Gouverneur-Generaal achter de instructie van 1609 geplaatst, komt voor: „dat hij in 't nomineren en stellen van raadspersonen, zoo in Rade van Indië als in alle andere staten en officiën, zal verkiezen de vroomste en getrouwste en eminente, zonder gunst of door eenige consideratie van vriendschap, maagschap of vijandschap anders te doen.” De Gouverneur-Generaal stelde dus de ambtenaren aan.

PIETER BOTH genoemd was, en tot dezes aanvaarding der Regering het bewind te voeren.

Een afzonderlijk placæet 1) magtigt dan de Raden van Indië van den Gouverneur-Generaal, die in de plaats van BOTH in het geval van dezes overlijden of afwezigheid zou komen, den eed af te nemen.

Van regt tot heffen van belasting wordt nergens, ook niet in de volgende instructiën van den Compagnies tijd gesproken. In die van 1609 wordt ook nog niet gewag gemaakt van het regt van gratie. 2)

De instructie van 1 Maart 1613, 3) voor den Gouverneur-Generaal REIJNST opgesteld, is niet bewaard gebleven. Die van 22 Augustus 1617 daarentegen wel. Even als die van 1609 is zij door de Staten-Generaal bekrachtigd. Bovendien is ze dat door den Stadhouders. Natuurlijk is zij vollediger.

Voor al wat den Raad van Indië betreft is de inhoud rijk. Zijn werkkring wordt vooreerst in art. 3 aldus omschreven:

»Tot welk einde» (kiezen van een Gouverneur-Generaal in geval van aflijvigheid des Gouverneur-Generaals) den om den Gouverneur-Generaal in alle zaken, zoo van den handel, oorlog en regering

1) Verzameling van Mr. P. MIJER, p. 22.

2) Geheel de instructie, Mr. P. MIJER p. VIII, merkt het op, is in meer raadgevenden, dan bevelenden toon gesteld 't geen zich uit de onvolledige kennis der overzeesche bezittingen bij de opstellers en de overtuiging, dat daar nog veel moest gedaan worden, en men veel aan het doorzigt van BOTH en zijne raadslieden moest overlaten, ligt laat verklaren.

3) Mr. P. MIJER, Verzameling pag. 23.

als ook in het administreren van de justitie in alle civiele en crimineele zaken met raad en daad te assisteren enz."

Voortaan zou de Raad uit 9 leden bestaan, waarvan de 4 eersten bij den G.-G. zouden zijn, indien hij ze niet, met advies van de tegenwoordig zijnde Raden, elders committeert, »tot den oorlog te land, tot eenig exploit te water, of op eenige zaken, de justitie of politie concernerende."

Hier blijkt de ondergeschiktheid, die *facto* reeds bestond, van de Raden van Indië aan den Gouverneur-Generaal; hij kan hen naar willekeur verwijderen. In art. 4 worden de Raden opgenoemd; de vier eersten staan ter benoeming des Gouverneur-Generaals; de vijf anderen zijn de bekleeders van bepaalde waardigheden; de zesde, zevende, achtste en negende zijn Gouverneurs van buitenbezittingen, en zullen dus wel altijd een min werkzaam deel aan de werkzaamheden van den Raad genomen hebben.

Tot eersten Raad zou een van de bekwaamste kooplieden gekozen worden om »tot de visitatie of reformatie van eenige kantoren of tot eenige andere zaken, den handel concernerende, gebruikt en des noods afgezonden of anderszins geëmployeerd te worden." Hij voert den titel van Visiteur-Generaal.

De tweede Raad zou in oorlogen ter zee bevel voeren en den titel van Vice-Admiraal hebben.

De derde zou uit de hoofdofficieren der landmagt genomen worden, om in alle »oorlogsexploiten te te land het bevel te voeren, en kommandeur en overste in alle togten te land te zijn."

De vierde zou regtsgeleerde zijn, namelijk de Fiscaal der Compagnie.

De Directeur-Generaal over alle kantoren in Indië, van wien VALENTYN 1) getuigt, dat hij het lastigste ambt van geheel Indië heeft, daar op hem de geheele handel der Compagnie rustte, zou het vijfde lid zijn.

Als zesde werd aangewezen de Vice-Gouverneur en Directeur over de kantoren en forten op de Molukken.

Als zevende die over de forten en kantoren op de kust van Coromandel.

Als achtste die over de forten en kantoren van Amboina.

De negende zou de Vice-Gouverneur en Directeur zijn over de forten en kantoren van de eilanden Banda-Neila, Poulo Aij, Poulo Rhun, Lontoir Rosegijn, Goening, Apij en alle de daarbij gelegene.

De Gouverneur zou President zijn, en bij staking van stemmen dubbele stem hebben.

Bij vertrek of dood van een lid, zoude telkens door den Raad een ander gekozen worden.

In art. 23 en volgende worden de bevoegdheden en pligten der verschillende leden van den Raad van Indië omschreven.

Zoo werd verboden aan de Vice-Gouverneurs en Directeurs, officieren zonder consent van den Gouverneur-Generaal aan te stellen.

Aan alle Gouverneurs en Directeurs werd de

1) Deel IV, pag. 352.

verplichting opgelegd den Directeur-Generaal voortdurend op de hoogte te houden van hetgeen met betrekking tot den handel voorviel en van gewigt was, en jaarlijks hunne boeken over te zenden, om tot het opmaken der algemeene boeken te dienen.

Voorts moesten de Gouverneurs en Directeurs jaarlijks uitvoerig rapporteren aan Gouverneur-Generaal en Raden van Indië omtrent den toestand van hun kwartier.

De keuze eener residentie blijft aan Gouverneur-Generaal en Raden.

Alle zaken zonder onderscheid worden door Gouverneur en Raden op aanklagt van den Fiscaal beregt, en de executie bevolen »zonder admissie van eenig verder appel of provocatie.” Bovendien mogen zij bij meerderheid van stemmen met alle ambtenaren en officieren, zelfs met Vice-Gouverneurs en Directeurs, doen als zij goeddunken, behoudens regt van beklag van deze aan den Stadhouders en de Staten-Generaal.

Menigvuldig zijn de bepalingen omtrent de gedragslijn van Gouverneur en Raden aangaande den handel.

»Om een nieuw fort of bolwerk te maken, of eenig huis of logie van eenige importantie,” vordert art. 49 eenstemmig advies van G. G. en Raden. Hetzelfde vordert art. 50 tot het sluiten van wapenstilstand of vrede, zonder uitdrukkelijken last van bewindhebbers, eene bepaling die gemotiveerd wordt door de trouweloosheid der vijanden.

Hoogstbelangrijk is het slotartikel 80, dat aan Gouverneur en Raden wetgevende magt geeft: »daartoe zijlieden ook zullen maken zoodanige keuren,

ordonnantien en instructien, als zijlieden ten dienste van de Compagnie en tot welstand van hunne diennaren aldaar zullen noodig achten. Dit artikel 80 is later niet vernieuwd maar toch voortdurend van kracht gebleven, omdat en art 96 der instructie van 1632 en eene patriasche missive van dezelfde dagtekening als de instructie van 1650, de instructie van 1617 verklaren van kracht te blijven, voor zoover hare bepalingen niet door andere vervangen zijn. Zoo zegt art. 96 der instructie van 1632 :

»Tot beshuit wordt UEd. serieuselijk gelast en bevolen, de instructie voor den Generaal en Raden van Indië, in den jare 1617, ter vergadering van de Zeventienen, binnen Middelburg in Zeeland gemaakt, en bij H. Hoog Mogenden en zijne Prinselijke Excellentie geaprobeerd, in alle punten, waartegen geen contraire order gegeven en gevolgd is, precieselijk te achtervolgen en doen achtervolgen op alle kantoren, forten en andere plaatzen” enz.

In 1626 werd vastgesteld, dat voortaan de Gouverneur-Generaal met acht Raden, waarvan vier steeds bij heen zouden moeten resideren, den Raad van Indië zouden vormen.

Nu volgt de instructie van 1632 1); »gegeven aan HENDRIK BROUWER, Gouverneur-Generaal, mitsgaders de andere aanwezende Raden van Indië, aldaar op Batavia als op andere plaatsen meer residerende.” Ze heeft, zoo als Mr. P. MIJER opmerkt 2), meer

1) Te vinden bij Mr. P. MIJER, Verzameling p. 47.

2) Verzameling enz. Voorrede p. X.

een particulier dan een staatsregtelijk karakter. Terwijl de eerste instructie en vooral die van 1617 regelen geven voor geheel het indisch bestuur, houdt deze zich meer met de wijze van handel drijven en het weren van eenige misbruiken, vooral den particulieren handel bezig. Ze is dan ook niet door de Staten-Generaal noch door den Stadhouder bekrachtigd.

Voor ons onderwerp belangrijk is art. 15. Het geldt de aanstelling van ten minsten éénen Raad van Indië (hoewel het die qualiteit in den aan te stellen persoon niet bepaaldelijk vordert) tot Commissaris over het equiperen en uitrusten van alle schepen die Batavia verlaten; hij zou vooral belast zijn met het toezigt op alle scheepsgereedschappen en scheepsbenoodigheden.

De Zeventienen stellen tevens voor, dat in 't gevolg van die goederen geen stuk meer dan op ordonnantie van dien *Raad van Indië, Commissaris over de equipage*, zou worden afgegeven.

Over het algemeen heerscht in het geheele stuk een wantrouwen over de wijze waarop in Indië de uitgaven verantwoord worden (zie art. 13), dat deze bepaling zeer consequent maakt 1).

1) Van de onzedelijke gedragingen die al spoedig onder de dienaren der O. I. Compagnie in gebruik kwamen, schijnt zelfs de Raad van Indië in die tijden niet vrij te zijn geweest. Herhaaldelijk vonden we voorbeelden van naar het Vaderland gezondene Raden, die particulieren handel gedreven, of zich nog erger vergrepen hadden.

De tractementen waren dan ook veel te schraal. Mannen die f 3000 s'jaars inkomen van de Compagnie hadden trokken in

Eveneens wordt bevolen, dat een Raad van Indië worde gecommiteerd tot het toezigt op de fortificatiën en andere stads werken: »opdat alles onder goed opzigt en met de minste kosten geschieden kan, mitsgaders ook in deliberatie genomen, of men die met minder kosten niet zoude kunnen besteden» zegt art. 17.

Aan Gouverneurs, Raden en andere dienaren der Compagnie wordt het houden van karrossen en paarden op kosten der Compagnie streng verboden.

Het gewigtige art. 96 is reeds besproken.

Bij patriasche missive van 1646 werd het getal van vier Raden, die in de residentie des Gouverneur-Generaals tegenwoordig moesten zijn, op zes gebragt en bepaald dat de Gouverneurs van Tangerang, Malakka en Coromandel extraordinaire Raden van Indië zouden zijn.

Wij zijn nu tot de gewigtige, 1) hoewel evenmin

werkelijkheid f 30,000, door b. v. den inlander picols, niet van 125 ƒ maar soms van 240 ƒ , te laten leveren.

Daarbij kwam de slechte wijze van het doen van rekening en verantwoording.

Dikwijls b. v. werd de Gouverneur van eene der buitenbezittingen tot Raad van Indië benoemd, en zijn opvolger was dan wel genoodzaakt alles voor goed over te nemen. De man toch, dien hij zich anders tot vijand maakte, zou misschien juist om zijne vroegere betrekking in den Raad van Indië belast worden met zijnen opvolger te corresponderen.

1) Men leest in de *Considérations sur l'état présent de la Compagnie Hollandaise*, par GUSTAVE GUILLAUME BARON D'IMHOFF, 24 Nov. 1741, te vinden bij DU BOIS, 'Vies des Gouverneurs Généraux, la Haye 1763.

als die van 1632 door Staten-Generaal en Stadhouder bekrachtigde, instructie van 1650 genaderd, die even als die van 1632 in haar titel de kenteekenen van haar particulier karakter draagt. Ze heet: »Punten en artikelen, in form van Generale Instructie enz.»

Onder de rubriek *Batavia* vinden we voor ons onderwerp gewichtige bepalingen omtrent de regering des lands.

Vooreerst wordt aan Gouverneur-Generaal en Raden aanbevolen de regering der stad Batavia, als moettende deze worden beschouwd als speciaal onder hen ressorterende.

De Hooge Regering zou nu gaan bestaan uit den Gouverneur-Generaal en zes »permanente geadjungeerde» Raden van Indië, behalve de extraordinaire.

Alle zaken der Compagnie zouden behandeld worden in dat collegie, waarvan de Gouverneur-Generaal Voorzitter was, en dat vooreerst uit de extraordinaire raden moest worden aangevuld, en, deze ontbrekende, uit de oudste gekwalificeerde kooplieden, opdat de Raad van Indië steeds met zeven leden zou kunnen »besogneren.»

Voor het geval van overlijden van Gouverneur en Directeur-Generaal werd bij patriasche missive van 22 April 1650 herinnerd aan de instructie van 1617.

In 1714 liet men blijken, dat steeds de keus van

„On ne peut qu'admirer la solidité et la sagesse des réglemens de l'an 1650, concernant la Haute Régence des Indes. S'ils sont aujourd'hui susceptibles de changemens, ce n'est que parce que les tems et les circonstances ont varié.»

den Directeur-Generaal tot Gouverneur-Generaal aangenaam zoude zijn.

In 1709 werd ingevoerd, dat te gelijker tijd, ook al was de bloedverwandschap of zwagerschap na hunne benoeming opgekomen, personen elkaâr in den 1^{en} of 2^{en} graad bestaande, niet tegelijk Gouverneur en Directeur-Generaal konden zijn. Het had namelijk 1) aan de XVIIInen zeer mishagd, dat de eenige dochter van den Opperlandvoogd WILLEM VAN HOORN gehuwd was met den Directeur-Generaal JOAN VAN OUTHOORN; waarom ze den Gouverneur-Generaal dan ook in 1701 eervol ontsloegen en zijnen schoonzoon tot opvolger benoemden. Ook toen na het overlijden zijner vrouw, de Gouverneur-Generaal JOAN VAN OUTHOORN hertrouwde met de dochter van den toenmaligen Directeur-Generaal VAN RIEBEEK, namen de »betaalheeren en meesters" dat zeer euvel op, en het is waarschijnlijk hierom geweest, dat zij den Gouverneur-Generaal naar het vaderland opontboden en zijnen schoonvader in de plaats stelden.

Reeds in 1681 bevalen de XVIIInen dat er voortaan 2 permanente extraordinaire raden zouden zijn, die in den regel adviserende, doch bij afwezigheid of ziekte der gewone raden, beslissende stem zoude hebben.

De instructie beveelt eene verdedging der werkzaamheden, die vooral den Compagnie handel betreffen, onder de leden der Hooge Regering. De Gouverneur-Generaal als onveranderlijk President »en op

1) F. VALENTYN, Oud- en Nieuw Oost-Indiën, deel IV, p. 333.

wiens beleid met adsistentie van zijne bijhebbenden principaal gezien wordt", zou de zittingdagen vaststellen in overleg met het collegie en de buitengewone zittingen naar goeddunken bepalen. Ook in deze was ieder Raad verplicht te verschijnen.

Wat deze verdeeling van werkzaamheden betreft, wij leeren haar uitvoerig kennen uit VALENTYN'S werk.

Hoewel dit in 1727 is uitgegeven, kunnen we aannemen dat het sinds de instructie van 1650 altijd zoo geweest is, ten minste in de hoofdzaak, omdat deze instructie niet door andere is vervangen, maar gelijk de raad van justitie des kasteels Batavia het nog in 1771 beschouwde, steeds is gebleven »het fundament van de Hooge regering."

De bezorging der schepen was de voornaamste werkzaamheid der Raden, benevens het houden van de correspondentie. Daartoe waren ten tijde van VALENTYN aa. 1711 de bezittingen aldus verdeeld.

De Gouverneur-Generaal »beschreef," volgens VALENTYN'S uitdrukking, Java's oostkust en Bantam: de Raad VAN ZWOL, Suratte en Bengalen.

CHASTELEIN,	Ternate.
DE HAAN,	Macasser.
ZWAARDEKROON,	Malabar en Choromandel.
ROOZELAAR,	Banda en de Kaap de Goede Hoop.
DE HAZE,	Amboina en Timor.
CASTELEIN,	Siam en Japan.
STEELAND,	Ceylon.
TIMMERMAN,	Malakka.
D'ABLAING,	De Westkust van Sumatra, Palembang en Djambi.

Men oordeelde dat de Directeur-Generaal het al druk genoeg had, dan dat men hem eene handelstreek in het bijzonder aanwees. Hij zorgde voor het in- en uitladen der schepen en had het bestuur over alle pakhuizen, zoodat men daaruit niets kon krijgen dan op zijn bevel. De Raden maakten de brieven naar de door hen »beschreven» bezittingen op, en lazen ze in den Raad voor, waar ze dan werden verbeterd. Het schijnt dat het hiermede nog al eens hoog liep en de Gouverneur-Generaal vooral aldus de Raden het lastig kon maken.

Bij de instructie werden aan bepaalde Raden van Indië werkzaamheden opgedragen. De Hooge Regering wordt speciaal belast met het toezigt op den Raad van Justitie des kasteels Batavia. 1)

Een gewoon Raad van Indië zou daarvan President zijn, 'tgeen trouwens reeds vroeger 't geval was.

Het schijnt, dat wel eens een inbreuk op de bevoegdheid der regterlijke magt was gedaan door den Gouverneur-Generaal. Om dat te voorkomen, wordt bepaald, dat lijfsgenade alleen door den Gouverneur-Generaal en de meerderheid van den Raad van Indië kan worden gegeven.

De Gouverneur-Generaal, het wordt uitdrukkelijk vermeld, mag het niet doen tegen de meerderheid der vergadering in.

1) Deze was ingesteld in 1620, om regt te spreken tusschen soldaten en dienaren der Compagnie, zonder dat er anderen in betrokken waren; baljuw en schepenen der stad zouden andere zaken beregten. Wij vinden hem terug in het tegenwoordige Hoog Geregtsch Hof van Neêrlandsch Indië.

Kort daarop, bij resolutie van 26 Nov. 1657 1) werd dat »pardon geven" aan alle Gouverneurs, Directeurs en Opperhoofden verboden; en voorbehouden aan de Hooge Regering, namelijk Gouverneur-Generaal en Raden van Indië.

Het gebruik, eenen Raad tot commissaris politicus te committeren in den kerkeraad van Batavia en elders waar Raden van Indië zich bevinden, wordt bekrachtigd.

Met hetzelfde doel, »om religie en policie hand aan hand te doen gaan" wordt bepaald dat de predikanten niet zonder voorkennis van den Raad mogen corresponderen en dat hunne brieven aan de XVII zullen worden gezonden, die ze, gelijk te voren, na inzage aan hun adres zouden laten bestellen.

Bij aankomst van schepen op de reede van Batavia, moct dadelijk de Raad van Indië worden beled om brieven te openen; dit mag ook niet dan in Rade van Indië geschieden. Een Raad zal worden gecommitteerd tot het verzamelen der brieven en orders.

Het was menigmaal bij de XVII ter tafel gebragt of het niet wenschelijk ware het eenhoofdig bestuur in Indië aldus te wijzigen, dat de Regering zou zamengesteld zijn uit eenige Raden, waarvan elk beurtelings eene maand President zou zijn. Meestal waren de XVII echter van gevoelen, dat de bestaande regering was »de zekerste en respectueuste."

Geen wonder dan ook dat zij bij deze voorstelling den Gouverneur-Generaal de naauwgezetste waar-

1) Zie de Verzameling van Mr. P. MIJER, p. 110 in de noot.

neming zijner betrekking aanbevolen, en bij ieder onderdeel zijner werkzaamheden hem daaraan herinnerden.

De meeste Gouverneurs zijn Raden van Indië geweest.

Voor zoo ver VALENTYN'S lijst gaat, kan ik alleen HENDRIK BROUWER als uitzondering noemen. Deze was, na als Commandeur eener vloot in Indië te zijn geweest, bewindhebber ter kamer van Amsterdam, toen hij in 1632 naar Indië werd gezonden.

Het was ook gebruik, dat de Directeur-Generaal van den handel Opperlandvoogd werd; tot op VALENTYN'S tijd waren slechts JACQUES SPECKX, HENDRIK BROUWER, KAREL REINIERSZOOM, JOANNES CAMPHUIS, CHRISTOFFEL VAN ZWOL en HENDRIK ZWAARDEKROON, niet in dit geval geweest.

Niet zelden was in het oog der XVII de verhouding tusschen den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indië, niet die welke zij wenschten. Soms werkte de slapheid der Regering van den Opperlandvoogd terug op de ambtsbezigheden van de Raden. Soms ook ontstonden botsingen, waarin, voor zoo ver mij bekend, steeds de Gouverneur-Generaal overwinnaar bleef, omdat hij voortdurend door de XVII werd gesteund.

Van het eerste vinden wij een voorbeeld in hetgeen aan het eind der regering van MAATSUYCKER voorviel.

Hoeveel uitstekends ons in de figuur van dien Opperlandvoogd treft, hij was, vooral in de laatste jaren zijns levens, laauw in het regeringsbeleid.

Vooral voor de belangen der Oost-Indische Compagnie was toegevendheid verderfelijk. Door alle tijden heen was particuliere handel in de artikelen gedreven, waarvan de Compagnie het monopolie had. Nooit evenwel was die meer oogluikend toegezien, dan aan het eind van MAATSUYCKERS bewind. Ook in het moederland begon men te begrijpen, dat aan de laauwheid van den Raad van Indië veel kwaads te wijten was. In 1676 werd dan ook ernstig beraadslaagd over te maken verandering in het personeel van den Raad van Indië.

Men ging evenwel niet verder dan den Directeur-Generaal RIJKLOF VAN GOENS als den eventuellen opvolger van MAATSUYCKER aan te wijzen en te bevelen, dat eenige Gouverneurs van buitenbezittingen, tot hiertoe buitengewone Raden, bij den Raad voortdurend werkzaam zouden zijn.

Ook deze transactie werd ongenoegzaam bevonden. Ten minste op 13 October 1677 werden eervol ontslagen de Raden LAURENS PIT, PIETER OVERTWATER en PIETER VAN HOORN, en de buitengewoone Raden PAVILJOEN en ABBEMA.

Toen deze bevelen der »betaalheeren en meesters» ontvangen werden, was MAATSUYCKER reeds overleden. De verandering ging dus geleidelijk en VAN GOENS opende wederom eene schitterende periode, die SPEELMAN en CAMPHUIS vervolgden.

Onder de regering van CAMPHUIS, die Gouverneur-Generaal werd door dat bijna al de Raden hunne stem weg wilden werpen door hem te stemmen, had eene botsing plaats, die den Gouverneur-Generaal

gedurende 2 jaren alleenheerscher maakte. Bij gelegenheid dat over de vervulling van den post van Baljuw van Batavia werd beraadslaagd, had eene scherpe uitval van een der Raden plaats, die den Gouverneur-Generaal te kennen gaf »dat zij die hem gemaakt hadden, hem wel weder konden afzetten.” CAMPHUIS verliet de vergadering en regeerde voortaan alleen. De XVII gaven hem in alle opzichten gelijk. Later schijnt dit geschil evenwel bijgelegd te zijn.

Om volledig te zijn, vermelden wij hier nog dat men in 1786 niet dan schoorvoetend aan den last der XVII voldeed, door den kommandant der landmagt, kolonel CHARLES LOUIS COLMOND, in den Raad van Indië na het jongste extraordinaire lid, en met eene beslissende stem alleen in militaire zaken, te laten zitting nemen, gelijk wij gezien hebben dat reeds in de instructie van 1617 was voorgeschreven, maar door die van 1650 reeds weer was veranderd.

Over de wijze hoe de Raden van Indië hunne pligten hebben waargenomen, spreken wij hier niet, als buiten den omtrek vallende dien wij ons hebben voorgesteld in te vullen. Dat bij den algemeen achteruitgang van de O. I. C. ook de Raad van Indië zijne pligten ging verzaken, mag slechts waarschijnlijk heeten. Een geloofwaardig getuigenis vinden we in de meer aangehaalde *Considérations*, te vinden bij DU BOIS, *vies des Gouverneurs-Généraux*, la Haye 1763, pag. 43, waar de baron VAN IMHOFF, een onzer ijverigste Opperlandvoogden aldus over de Raden van Indië klaagt:

» § 3. On ne voit pas qu'aucun des membres du Conseil, soit ordinaire ou extraordinaire, pût avec bienséance s'excuser d'accepter ses commissions; ce qui néanmoins présentement est révoqué en doute par ceux qui ont une voix active. Bien loin de chercher à s'en soustraire, ils devraient se faire honneur d'en être chargés, à l'exception du Gouverneur-Général dont la présence à Batavia est absolument nécessaire."

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE ONTWERPEN DER STAATSCOMMISSIE VAN 1803.

Om uitvoering te geven aan het voorschrift van art. 48 der Staatsregeling van 1801, luidende: »Het inwendig bestuur en de wetten voor de coloniën worden bij de respectieve chartres voor dezelve vastgesteld,» had het Staatsbewind aan eene Commissie tot de Indische zaken opgedragen nieuwe bepalingen daaromtrent te vervaardigen en daarin hunne beschouwingen neêr te leggen. Die Commissie was zamengesteld uit J. MEERMAN, Voorzitter, WILLEM SIX, J. F. PONTOI, C. A. VERHUELL, DIRK VAN HOGENDORP, S. C. NEDERBURGH en ROBERT VOÛTE.

Zij zond op 31 Augustus 1803 verscheidene stukken in, waarvan slechts de volgende ons onderwerp raken.

α) Charter, opzigtelijk het beleid der Policie en Justitie, mitsgaders het drijven van den Handel in de Aziatische Bezittingen der Bataafsche Republiek.

β) Instructie voor den Raad der Bezittingen van de Bataafsche Republiek in Azië.

γ) Instructiën voor den Gouverneur-Generaal van de Bataafsche Indiën.

δ) Instructie voor het Hoog Geregts-hof van Bataafsche Indiën.

Geheel dezelfde redenen die Mr. P. MIJER bewogen hebben dit rapport met de bijlagen in zijne »Verzameling van instructien enz.» op te nemen 1) en Mr. E. INTVELD FRANCIS om daaraan een afzonderlijk hoofdstuk zijner dissertatie 2) te wijden, brengen er mij toe, deze stukken hier te bespreken.

Al zijn ze namelijk nooit uitgevoerd, toch zijn ze van het grootste gewigt, als de overtuiging inhoudende van zeven der zaakkundigste mannen van dien tijd, en als de oorsprong van zoo vele bepalingen der latere Regerings-reglementen, die meer aan de veranderde behoeften ging voldoen. Tot op de ontbinding der O. I. Compagnie namelijk, hadden de instructies van 1617 en 1650 gegolden, maar feitelijk was een andere toestand geboren. De magt van den Gouverneur-Generaal was veel grooter dan de instructies die opgaven, en de Raad van Indië was meer en meer adviserend ligchaam geworden.

Het hoofdbeginsel van het Charter, in art. 1 uitgedrukt, is dat het gemeen gezag over de bezittingen der Republiek in Azië, door eenen Raad van 9 leden, onmiddelijk aan het staatsbewind ondergeschikt, zou worden uitgeoefend.

1) Pag. 117 volgg.

2) Pag. 14.

Trouwens die Raad der Aziatische bezittingen en etablissementen bestond reeds, hij was in 1800 1) in de plaats gekomen van het Comité tot de zaken van den Oostindischen Handel en bezittingen, 't welk in 1796 de kamer van XVII had vervangen.

Aan dezen Raad nu zou de Gouverneur-Generaal voor zoover het militaire zaken betrof verantwoordelijk zijn, en de geheele Hooge Regering van Indië voor alle andere. Die Raad zou ook wetgevende magt hebben, mits de voorschriften van het ontwerp Charter ongeschonden latende. Het hoogste uitvoerend gezag zou in handen zijn van den Gouverneur-Generaal, wiens bevelen iedereen in Indië had op te volgen.

De Gouverneur-Generaal zou in niet-militaire zaken worden bijgestaan door 3 gewone en 2 buitengewone Raden. Met hen maakte hij het ligchaam der Hooge Regering uit, 't welk wetgevende magt had.

Evenwel art. 24 geeft den Gouverneur-Generaal de magt zijn eigen gevoelen tegen dat der meerderheid in door te drijven 2), eene innovatie die feitelijk al lang bestaan had. Natuurlijk zou dan hij alleen verantwoordelijk blijven. Slechts in een geval mag hij niet tegen het gevoelen der meerderheid handelen, namelijk om te capituleren met den vijand.

1) Art. 232 en 234 der Staatsregeling van 1798, te vinden in „Ontwerp van Staatsregeling enz.;" in den Haag ter Lands drukkerij, 1798, op p. 68; en art. 47 der Staatsregeling van 1801.

2) In Britsch Indië had deze verandering reeds in 1786 plaats gegrepen, waar de Amending act van den Governor and Council een Governor in Council had gemaakt. Zie de dissertatie van Mr. LEVYSSOHN NORMAN, Leyden 1857, p. 44.

Ook is het afwijken van gevoelen der meerderheid hem niet toegestaan in belastingzaken en voor 't nemen van onwettige besluiten. Nooit heeft zijn plaatsvervanger dat prerogatief.

De Gouverneur-Generaal moest, even als zijne Raden, 30 jaren oud zijn en ingezet en der Bataafsche Republiek. 1)

Bij vacature der bediening van Gouverneur-Generaal wordt, indien de opvolger onbekend is (de aanstelling toch blijft aan het Staatsbewind uit eene nominatie van drie personen, opgesteld door den Raad der Aziatische bezittingen) door den Raad van Indië voorloopig daarin voorzien uit hun midden. De vacature van een gewonen Raad wordt door den 1. buitengewone vervuld; is er eene vacature van buitengewoon Raad, dan assumeert de Gouverneur-Generaal éénen uit de ambtenaren der 1ste klasse; hiervan geeft hij dan kennis aan den Raad der Aziatische bezittingen, die aan het Staatsbewind eene voordragt doet van drie personen, waaronder de door den Gouverneur-Generaal geassumeerde.

Bij tijdelijke afwezigheid of ziekte van eenen der Raden van Indië, wanneer de Gouverneur-Generaal dat verlangt, wordt door hem een der ambtenaren der 1. klasse geassumeerd.

Militaire hoofdofficieren kunnen zoolang zij de militaire qualiteit hebben, gewoon noch buitengewoon Raad van Indië zijn.

1) Zie over deze nieuwe bepaling, die tegenwoordig in het vereischte van Nederlanderschap is overgegaan, de Dissertatie van Mr. W. A. ENGELBRECHT, Leyden, 1862.

Het regt van gratie wordt den Gouverneur-Generaal in Rade toegekend. De uitoefening daarvan had onmiddellijk kracht, wanneer zij overcenkwam met het advies van het Hoog Gerechtshof, zoo niet, dan kon de Gouverneur-Generaal in Rade slechts opschorten en de Raad der Aziatische bezittingen besliste.

De Gouverneur-Generaal heeft het regt iemand te doen vatten; hij moet daarvan in Rade kennis geven; is de Raad het met hem eens, dan wordt zoo iemand onmiddellijk aan den Procureur-Generaal bij het Hoog Gerechtshof overgeleverd.

De Gouverneur-Generaal in Rade mag slechts in de uiterste noodzakelijkheid met de inlandsche Vorsten oorlog voeren en offensieve verbonden aangaan. Andere tractaten aangaan en de oude vernieuwen, behoort daarentegen tot zijne gewone bevoegdheid.

Verwijdering van personen uit Indië mag slechts de Gouverneur-Generaal in Rade bevelen, behoudens verantwoordelijkheid aan den Raad der Aziatische bezittingen en gehoudenheid tot schadeloosstelling, wanneer bleek, dat aldus was gehandeld uit volstrekte wilkecur, bijzondere vijandschap, of opzettelijke onregtvaardigheid.

Noch doen vatten, noch uit Indië verwijderen, mag hij den President en de verdere leden van het Hoog Gerechtshof.

De Gouverneur-Generaal in Rade zou instructies vaststellen voor een op te rigten Raad van finantiën en domeinen, waarvan een gewoon Raad van Indië Voorzitter zou zijn.

De Gouverneur-Generaal in Rade benoemt tot de

ambten; die benoemingen voor de 3 eerste klassen moeten door den Raad der Aziatische bezittingen worden goedgekeurd, alvorens definitief kracht te hebben.

Om zich in Indië te vestigen of, ontslagen militair of ambtenaar zijnde, te verblijven is vergunning noodig van den Gouverneur-Generaal in Rade, indien die niet reeds van den Raad der Aziatische bezittingen verkregen is.

De uitoefening van haren godsdienstvorm wordt aan alle gezindheden toegelaten. De Gouverneur-Generaal in Rade zou, »tot weeringe van disorders» daaromtrent bepalingen maken.

Een der gewichtigste artikelen van het Ontwerp Charter is het 14. Het geeft verscheidene maatregelen aan tot verbetering van het lot van den Javaan en zijne bescherming en draagt de zorg daarover den Gouverneur-Generaal in Rade op.

De eerste grondslagen daartoe wil het evenwel door den Gouverneur-Generaal in persoon hebben gelegd; ook het geval dat hij zich niet van Batavia zoude kunnen verwijderen is voorzien. In dit geval zou hij tot het leggen dier eerste grondslagen eene Commissie benoemen met een der gewone Raden van Indië aan het hoofd, welke dan naar de instructie, voor hem door den Gouverneur-Generaal in Rade te maken, zou hebben te handelen.

De verdere bepalingen hebben betrekking op regtspleging en bestuur. Wij gaan ze hier met stilzwijgen voorbij; slechts dit, dat de Raad van Indië voorkomt als mede werkend aan de Hooge Regering.

Ook de instructie voor het Hooge Gerechtshof van

Bataafsch Indië is voor ons onderwerp merkwaardig. Het was in de oude republiek onzeker welk het forum des Gouverneur-Generaals was; de Raad van Justitie des kasteels Batavia mogt hem vervolgen en straffen ter zake van verraad; omtrent andere strafzaken en de civiele wordt niets gevonden.

Nu evenwel was dat alles voorzien. Slechts voor het Hooge Gerechtshof 1) kon de Gouverneur-Generaal in burgerlijke zaken gedaagd worden; de Raden van Indië slechts voor de Schepenen van Batavia. Criminele vervolgingen mogten in Indië tegen den Gouverneur-Generaal niet worden in het werk gesteld; het stond evenwel den President en Procureur-Generaal van het Hooge Gerechtshof in Indië vrij, aan het Staatsbewind der Republiek van zijne vergripen kennis te geven; dit besliste dan, of hij zou worden teregt gesteld en dan altijd voor het Nationaal Gerechtshof der Bataafsche Republiek. 2)

Raden van Indië, al zijn ze ontslagen, zijn in Indië crimineel alleen voor het Hoog Gerechtshof vervolgbaar. Men mag hen niet in hechtenis nemen, dan op last van den Gouverneur-Generaal. Evenwel mag de hoofdschout te Batavia verzoeken dat een Raad van Indië in hechtenis word genomen; de Gouverneur-Generaal mag dan afwijzend beschikken; bestaat er evenwel tegen zoodanig een Raad van Indië een decreet van apprehensie van het Hoog

1) Art. 27 van het ontwerp Charter en het concludende art. 59 der instructie voor het Hoog Gerechtshof.

2) Artikel 28 van het ontwerp Charter.

Geregtshof, dan is de Gouverneur-Generaal verplicht het ten uitvoer te doen brengen.

Al behoort een persoon niet tot de judicature van het Hoog Geregtshof, steeds neemt het *ster eerste instantie, bij praeventie* kennis van de misdaad van hoogverraad. 1)

Gedurende de Bataafsche Republiek is evenwel de zamenstelling van den Raad van Indië dezelve gebleven, totdat DAENDELS hem ontbond. Niet onbelangrijk komt het ons voor de zamenstelling op te geven in 1805. 2)

1. De Gouverneur-Generaal SIBERG.
2. De Directeur-Generaal WIESE.
3. De geëligeerde provisioneele, eerste Raad en Directeur Generaal, Gouverneur en Directeur van Java's Noordkust, ENGELHARD.
4. VAN RIEMSDIJK, Ontvanger-Generaal en Postmeester-Generaal.
5. Mr. C. A. CANTER VISSCHER, Directeur der bank van Leening, Kommandeur van het Kleinzegeel en van de Marine.
6. Mr. J. G. VAN ROSSUM, President van den Hoogen Raad van Justitie.

En de buitengewone Raden:

7. VAN IJSSELDIJK, Kommissaris politiek der kerk en Regent der godshuizen, President van het Collegie van Heemraden.

1) Art. 65 der ontworpen instructie voor het Hoog Geregtshof.

2) Zie het artikel van den Heer HAGEMAN in het Tijdschrift voor Indisch Taal-, Land- en Volkenkunde, Batavia 1855, Deel IV. pag. 334.

8. HOLLE, President der scholarchen en der Weeskamer.

9. Mr. s. h. ROSE, Resident van Cheribon.

10. CHASSÉ, Gouverneur en Directeur van Macasser.

11. BALJÉE, President van het collegie van Schepenen.

12. Mr. w. VAN HOEVEN, Directeur van het Penisten gesticht.

En de geëssumeerde Raden HALBEECK, Directeur van de amfioen-directie, en SIMON DE SANDEL ROY, brigadier en hoofd der Indische Militie.

Wij zien dus dat van een ligchaam, dat voornamelijk met den handel zich bezig hield 1), de Raad van Indië allengs meer regeringsraad is geworden, en de attributen zijner leden zijn ontaard.

1) Zie pag. 16.

DERDE HOOFDSTUK.

DE RAAD VAN INDIË ONDER HET KONINGRIJK HOLLAND.

Toen **LODEWIJK NAPOLEON** onzen bodem had betreden, werd kort daarop in het Indisch bestuur groote verandering gebragt. De Raad der Aziatische bezittingen werd ontbonden; een Ministerie van Koophandel en Koloniën zou, onder andere, diens attributen overnemen. **DAENDELS** werd in het begin van 1807 tot Gouverneur-Generaal benoemd.

Wij slaan de bijzonderheden over, die **Mr. P. MIJER** in de Voorrede zijner verzameling (pag. XVIII) meêdeelt. Slechts dit, dat zijne instructies 't zij door verzuim, 't zij met opzet geen authentiek karakter hadden en hier te lande ook niet zijn afgckondigd. Men heeft er zich evenwel aan gehouden, en ze zijn tot 1811 de rigtsnoer van het Indisch bestuur geweest.

De eene is gemaakt voor den Gouverneur-Generaal alleen, de andere voor hem en de Raden van Indië. De eerste bevat voor ons onderwerp belang-

rijks, slechts art. 8 't welk zegt dat hij in zaken van »*Politie en civiele Regering*» door den Directeur-Generaal, de ordinaire en extraordinaire Raden, met hem te zamen het ligchaam der Hooge Regering in Indië uitmakende, zou worden geadsisteerd. Militaire zaken waren dus, overeenkomstig het ontwerp Charter van 1803, voortaan hem alleen opgedragen, in strijd met hetgeen onder de Oost-Indische Compagnie regtens was, toen deze bevoegdheid slechts den Gouverneur-Generaal in Rade toekwam.

De tweede instructie is, gelijk men ook uit den titel verwachten zou, voor ons onderwerp rijker van inhoud. Art. 2 constateert als beginsel dat voor zaken van »*Politie en civiele Regering*» de Hooge Regering van Indië waakt en zorgt; deze bestaat uit den Gouverneur-Generaal als hoofd, den Directeur-Generaal der finantien en domeinen, 4 gewone en 4 buitengewone Raden van Indië en heeft binnen dien kring, en voor zoo ver door den Koning en den Minister van koophandel en koloniën niet anders gestatueerd is, ook wetgevende magt.

De voorzieningen tot het waarnemen van de hooge bedieningen zijn eenvoudiger dan in het ontwerp Charter.

De Directeur-Generaal neemt bij afwezigheid of ontstentenis den post van Gouverneur-Generaal waar, één der gewone Raden dien van Directeur-Generaal; de buitengewone die van gewoon Raad, en door den Gouverneur-Generaal worden ambtenaren geassumeed tot waarneming der bediening van extra-ordinair Raad. Evenwel, de Gouverneur-Generaal

kan zich een Luitenant Gouverneur-Generaal kiezen. Slechts de Gouverneur-Generaal heeft regt voorstellen in deliberatie te brengen; hij beslist omtrent het al of niet delibereren over voorstellen van den Directeur-Generaal en de andere leden, eene bepaling geheel met het despotisch karakter van DAENDELS overeenkomende en die reeds in 1815, gelijk wij zullen zien, weér is vervangen geworden door eene mildere.

De bepalingen omtrent het sluiten van verbonden en vredesverdragen, het verklaren van oorlog aan inlandsche vorsten, het regt van gratie, van verwijdering der voor de rust gevaarlijke personen uit Indië en van in hechtenis neming van personen door den Gouverneur-Generaal, omtrent het *forum* van den Gouverneur-Generaal en de Raden van Indië, zijn geheel of bijna geheel dezelfde als die van het ontwerp Charter van 1803. Slechts deze verandering werd gemaakt, dat de Gouverneur-Generaal ook op uitdrukkelijk bevel des konings in Indië kon worden teregtgesteld, eene bepaling, die gelijk wij zullen zien, slechts kort bleef gelden.

Ook de bepaling van art. 24 van dat ontwerp is overgenomen 't welk de magt van den Gouverneur-Generaal bevat om van de besluiten des Raads af te wijken op eigene verantwoording. Wij hebben reeds opgemerkt, dat *facto* die magt reeds onder de Compagnie had bestaan, *wanneer* volgens VALENTYNS uitdrukking, *hij opnam de zaak alleen voor de XVII te verantwoorden.*

Bepalingen omtrent geboorte binnen het Rijk of zijne bezittingen, noch omtrent ouderdom, bezitten de

instructies van 1807 niet, in tegenstelling van het ontwerp Charter van 1803.

Al spoedig bleek dat de Raad van Indië slechts eene schaduw van magt zoude hebben. DAENDELS ontbond hem en had daartoe de magt; op 14 Januarij 1808 werden de Raden van Indië weer provisioneel aangesteld.

De Directeur-Generaal kreeg nu 15000 rijksdaalders tractement benevens $\frac{1}{3}$ % van alle verkoopen uit s' Gouvernements pakhuizen; de gewone Raden kregen hetzelfde tractement zonder emolumenten; de buitengewone 12000 rijksdaalders.

Den schout bij nacht BUIJSKES, door den Koning tot Luitenant G.-Generaal benoemd, liet DAENDELS de leiding der deliberatiën in den Raad van Indië over. Later benoemde DAENDELS daartoe onder den titel van President der Hooge Regering J. J. VAN BRAAM. Genoeg om te doen zien, hoe weinig DAENDELS zich om den Raad bekomende.

VIERDE HOOFDSTUK.

DE FRANSCH E HEERSCHAPPIJ.

Dat onze Aziatische bezittingen in handen van Frankrijk kwamen, was het natuurlijk gevolg der inlijving van ons land bij Frankrijk. Voor dat deze nog op Java bekend was, reeds op 2 September 1810 had de Gouv.-Gel. DAENDELS dit vooruitzigt voor Java als waarschijnlijk en wenschelijk voorgesteld. Hij had 's Keizers gezondheid als die van zijnen aanstaanden Souverein, gedronken. 1) Met enthousiasme deed dan ook in eene buitengewone vergadering van den Raad van Indie DAENDELS den eed van trouw aan zijnen nieuwen Souverein en nam dien van de Raden en hunnen Secretaris af. Hij werd in zijne waardigheid bevestigd; slechts kort evenwel bleef hij daarin. Het is onbe-

1) Mr. P. MIJER, Geschiedenis der Nederlandsche Oost-Indische bezittingen onder de Fransche heerschappij, Batavia 1829, pag 6.

kend waarom de Keizer aan een reeds in 1809 wegens redenen van gezondheid gedaan verzoek om ontslag, dat niet was herhaald, omdat die redenen hadden opgehouden, nu voldeed, en hem onder de meest vleijende bewoordingen ontsloeg.

Eenen Kommandant van het leger had de Keizer reeds gezonden, weinig later kwam de nieuwe Gouverneur-Generaal JAN WILLEM JANSSENS, die met den rang van *Divisie-Generaal* den titel kreeg van *Gouverneur-Generaal van zijner Keizerlijke Majesteits Bezittingen ten Oosten van Isle de France*.

De Keizer gaf hem de heeren LARENTIE en DE PANAT, *auditeurs au conseil d'état*, als raadspersonen mede. Deze hebben evenwel geene zitting in den Raad van Indie gehad. Welke dan de beteekenis van dien Raad geweest zij, valt ligt te bevroeden. De beide Fransche auditeurs vergezelden den G.-G. overal, zelfs gedurende de vijandelikheden.

VIJFDE HOOFDSTUK.

DE ENGELSCH E HEERSCHAPPIJ OP JAVA.

De Luitenant Gouverneur die gedurende dit tijdperk Java bestuurde, had de bevelen uit te voeren van den Britschen Gouverneur-Generaal van Bengalen in Raad. Hij had, door zijnen Raad bijgestaan, wetgevende magt onder nadere goedkeuring der Hooge Regering in Calcutta. 1)

Deze Raad was een bloot adviserend ligchaam, van welken we slechts kunnen gissen, dat hij in werkkring vrij wel overeenkwam met dien welke den Gouverneur-Generaal in Calcutta bijstond. Hij bestond uit den bevelhebber van het leger als Vice-President en twee Raden, beiden Hollanders, nl. Mr. H. W. MUNTINGHE en Mr. W. J. CRANSSEN.

1) Zie Mr. H. D. LEVYSSOHN NORMAN, de Britsche heerschappij over Java en onderhorigheden, 's Hage 1857, pag. 43 volg.

ZESDE HOOFDSTUK.

1815—1836.

De eerste instructie die wij in de meergemelde verzameling van Mr. P. MIJER over dit tijdvak aantreffen, is van 3 Januarij 1815. Ze is aan de Kommissarissen-Generaal medegegeven maar niet in werking gebragt.

Tot 1818, toen de Regering voor goed door de K. K. G. G. aan den Baron VAN DER CAPELLEN en zijnen Raad werd overgedragen, had deze onder de K. K. G. G. alleen geregeerd. Evenwel was reeds den 16den Augustus 1816 door K. K. G. G. eene *adviserende commissie* uit zes leden en 1 secretaris zaamgesteld, om te adviseren in alle zaken waarin men hun advies zou vragen, en waar te nemen hetgeen hen de G.-G. zou opdragen. We achten het niet onbelangrijk de bepalingen der instructie van 1815 omtrent ons onderwerp kortelijk na te gaan.

De G.-G. zou, volgens art. 2, in zaken van politie en civiele Regering, door vier Raden worden bijgestaan, en aan dit ligchaam der Hooge Regering werd wetgevende magt toegekend. Het was den Souverein rekenschap verschuldigd; de G.-G. alleen was dat voor militaire en zeezaken.

Van het verhandelde in den Raad zouden alle 6 maanden verbalen naar het Ministerie van Kolonien worden gezonden.

De bepalingen van het ontwerp Charter van 1803 zijn in vele punten aangenomen; zoo omtrent ouderdom en inboorlingschap van G.-G. en Raden, resignatie van zijn ambt door den G.-G., kiezen van een tijdelijken opvolger, assumeren van plaatsvervangende leden; bevoegdheid tot het sluiten van tractaten met en het doen van oorlogsverklaringen, aan Aziatische vorsten en volken; regt van gratie, in hechtenis nemen en verwijdering uit Neêrlandsch Indie van gevaarlijke personen; uitzondering op dat regt ten opzichte van President en leden van het Hoog Geregtshof, magt om van het besluit van den Raad af te wijken, den G.-G. toegekend, behalve voor capitulatie; niet toekenning van die magt aan zijnen provisionelen opvolger; wijze van handelen indien de G.-G. van dat gevoelen van den Raad is afgeweken, *forum civile* des Gouverneur-Generaals en der Raden, zijn geheel dezelfde.

Verscheidend geregeld zijn vooreerst de benoeming des Gouverneur-Generaals, die nu uit den aard der zaak door den Souverein geschiedde.

Verder de bepaling dat de Raden van Indië in

geen kollegie noch departement van administratie konden voorzitten noch zitting hebben; eene bepaling die van de aanstaande verandering in adviserend ligchaam eene voorbode mag heeten, en die ten gevolge had dat de Directeur-Generaal van finantien, vroeger na den Gouverneur-Generaal de eerste persoon in Indië, van het ligchaam der Hooge Regering werd uitgesloten. Aan de Raden van Indië wordt het regt van initiatief gegeven; hunne voorstellen mag de G.-G. slechts ééne vergadering buiten behandeling houden.

Verder werd overeenkomstig de grondwet bepaald dat de Gouverneur-Generaal voor den Hoogen Raad der Nederlanden zou terecht staan.

Dit reglement, wij zeiden het reeds, is niet ingevoerd. Op 22 December 1818 kondigden de K. K. G. G. een nieuw af, uit kracht van het gezag door den Koning in hen gevestigd, zoo als de aanhef luidt. De burggraaf DU BUS DE GHISIGNIES heeft in den aanhef van 't Regerings-Reglement van 1827 beweerd dat dit Reglement van 1818 nimmer door den Koning was bekrachtigd geworden. Het heeft evenwel gegolden en wij kunnen het veilig als een uitvloeisel van de volmagt beschouwen, door den Koning aan de K. K. G. G. gegeven.

Van dat van 1815 afwijkend is het, wat ons onderwerp betreft, slechts hier en daar. Zoo wordt bij ontsteltenis van G.-G. en Luitenant G.-G. de provisisoncle opvolger door en uit den Raad van Indië gekozen, met bijvoeging van den President van het Hoog Gerechtshof en den Hoofddirecteur

van finantiën. — Tot capitulatie wordt den G.-G. hier slechts raadpleging van den Raad bevolen; voor verlof tot uitzetting is deze niet meer noodig.

Nieuw is de bepaling, dat de Raden elkander ten tijde hunner aanstelling, niet mogen bestaan in of binnen den 4den graad van bloedverwantschap of zwagerschap. — De Oost-Indische Compagnie, we weten het, had dit ook nimmer gaarne gezien. Zoo ook werd het lidmaatschap van den Luitenant G.-Gl. ingevoerd.

Overigens is de Raad steeds medewerkend ligchaam in de handelingen van den G.-G., behalve in militaire en zeezaken. 1)

Het nu volgende reglement is dat van 1829, door den Kommissaris-Gl. DU BUS DE GHISIGNIES vastgesteld uit kracht der hem bij Kon. besluit van 13 September 1825 n°. 79 opgedragen magt om die wijzigingen in den staat van zaken in te voeren, die hem doelmatig zouden voorkomen. Het heeft een provisioneel karakter.

In de hoofdzaak is ons onderwerp daarin als in de vorige van 1815 en 1818 geregeld.

Nieuw is hier de bepaling, dat bij openvallen eener plaats in den Raad van Indië, de Raad met den President van het Hoog Geregts-hof en den Directeur-Generaal van Finantiën eene voordragt van 3 personen opmaakt; de waarneming kan aan

1) Voor de kennis der magt van den G.-G. verwijzen wij naar de aangehaalde dissertatie van den Heer INTVELD FRANCIS.

den President van het Hoog Geregts-hof of den Directeur-Generaal worden opgedragen.

Zelfs niet met toestemming van den Raad van Indië, mag de G.-G. aldus gebruik maken van zijn dispensatieregt, dat het zich uitstrekke tot het Regerings-reglement.

Geene vestiging mag op een der eilanden in den Oosterschen Archipel plaats hebben, zonder voorafgaande autorisatie des Konings. Deze bepaling is een uitvloeisel van art. 6 van het tractaat met Groot-Brittannië van 17 Maart 1824.

Vele werkzaamheden en zorgen worden den G.-G. opgedragen, meestal *in Rade*. Art. 25 bezigt evenwel voortdurend de uitdrukking: *de Indische Regering*. Het schijnt wel, dat hetgeen hier wordt aanbevolen meer aan het gestadig toezigt en het beleid van den Raad van Indië is opgedragen, dan aan de meer uitvoerende magt van den G.-G. Het geldt namelijk naleving der tractaten, handhaving van rust en vrede, vermijden van oorlogen.

De staatkundige betrekkingen met Indische vorsten en volkeren regelt nu alleen de G.-G. evenwel tot offensieven oorlog had hij geen magt; hij deelt zijne bevinding den Raad mede.

De G.-G. mag alle zaken bij den Raad in overweging brengen, en kan de leden elders heen committeren.

Het Regerings-reglement, bij Kon. besluit van 16 Mei 1829 no. 6 vastgesteld en in Indië op 19 Januarij 1830 afgekondigd bevat voor ons onderwerp bijna niets nieuws; een der weinige verschilpunten

bestaat daarin, dat bij openvallen van eene plaats in den Raad van Indië eene voordragt van slechts eene persoon wordt opgemaakt.

De uitsluiting des provisionelen G.-Gls. van het recht om tegen de meerderheid der vergadering aan, te beslissen, vinden we niet meer. — Het geval van capitulatie is niet voorzien.

Ook hier zou dus de G.-G. magt hebben gehad tegen 't gevoelen der meerderheid aan te handelen.

Art. 28 beperkt niet langer de bevoegheid van den G.-G. in Rade omtrent oorlog en vrede met Indische vorsten of volkeren.

In civiele zaken mogen nu de G.-G. en de Raden van Indië voor de gewone regtbanken worden getrokken.

In 1836 werd een bij Kon. besluit van 20 Februarij van dat jaar vastgesteld reglement afgekondigd.

Daarbij wordt nu de toestand gewettigd die reeds lang bestaan had. De Raad van Indië werd een adviserend ligchaam, den G.-G. of zijnen plaatsbekleeder toegevoegd en dat voortaan uit een Vice-President en 4 leden zou bestaan, met eenen Secretaris. Daaraan werd nu de nog geldende benaming van »Raad van Nederlandsch Indië" gegeven.

De G.-G. kon den Raad wanneer hij verkoos, presideren, was evenwel uit den aard der zaak geen lid. Voor 't geval van ontstentenis des G.-Gs. zou de Vice-President diens waardigheid vervullen, al ware hij zelf waarnemend Vice-President.

Ontbraken beide dan werd de oude vorm wéer geldend, de Raad van N. I., tot een getal van 7 leden

aangevuld, door den President van het Hoog Geregts-hof, den President van den Raad van Justitie te Batavia, de Directeuren van Finantiën, den President der Rekenkamer enz. koos tot de waarneming eenen der Raden van Indië.

Voortaan zou bij openvalling eener plaats in den Raad van Nederlandsch Indië eene voordragt van 2 personen gedaan worden.

Steeds moeten behalve den Vice-President 2 leden te Batavia blijven; de beide anderen mag de G.-Gl. committeren waarheen hem goeddunkt.

Alle de leden hebben regt den G.-G. voorstellen te doen. Deze moet den Raad raadplegen in alle zaken die niet speciaal zijn uitgezonderd. Omtrent alle zaken waarover hij wordt gehoord mag de Raad van burgerlijke en militaire autoriteiten en collegiën inlichtingen vragen. Voortaan zou de omstandigheid, dat de Raad van N. I. gehoord was, in het formulier van afkondiging moeten vermeld worden.

Hoe het in 1836 aangenomen stelsel gewerkt heeft, is eene vraag die zich natuurlijk hier voordoet.

Bij iedere gelegenheid, dat de magt van een collegie wordt beperkt en overgaat op een alleen staand ambtenaar, moeten botsingen of ten minsten moeilijkheden ontstaan. Een naar ons inzien onpartijdigen getuige hebben we in Jonkheer J. P. CORNETS DE GROOT VAN KRAAIJENBURG, die 1)

1) In zijn werk, over het beheer onzer Koloniën; 's Hage, 1862, pag. 131 en 171.

de verhouding van G.-G. en Raad van Indië na het invoeren van 't regerings-reglement van 1836, als zeer ongunstig schetst.

Het schijnt mij, na hetgeen Jhr. CORNETS DE GROOT daarover mededeelt, onbetwistbaar, dat die verhouding niet de beste geweest is. Moeijelijk is het dan ook van beide zijden, in zulk eene veranderde betrekking zich te schikken.

Reeds in 1836 gingen drie der leden met verlof naar Nederland.

De Raad was nu volkomen geïsoleerd; nog geene twee jaren had de nieuwe inrigting bestaan, of de G.-G. ontving een vermaning eene betere verhouding tot den Raad ware wenschelijk; door den Minister BAUD werd dit in 1840 herhaald: hij beschouwde al de gebreken der toen bestaande inrigting als daarin zijnde *ingeslopen*. Hij keurde het bestaande isolement van den Raad van Indië geheel af, en vooral dat zijne raadpleging in vele zaken slechts *pro forma* was. Vooral evenwel had het geene houding, dat de G.-G. nimmer den Raad voorzat. Dat deze teregtwijzing, overigens niet overeen te brengen met de woorden van het regerings-reglement van 1836, niet hielp, bewijst dat ze in 1845 werd herhaald. In 1848 in Indië teruggekomen, getuigt Jhr. CORNETS DE GROOT, ging het niet beter onder den G.-G. ROCHUSSEN dan onder de G.-G. DE EERENS, MERKUS en REIJNST.

Bij gelegenheid der vaststelling door den G.-G. ROCHUSSEN van een reglement op de militaire eerbewijzingen, protesteerde de Raad van Indië tegen het

daarin vooropgezette beginsel, dat hij geen integre-
rend deel der Regering uitmaakte.

Het bijwonen der zittingen door den G.-G. was
en bleef een vrome wensch. De Heer CORNETS DE
GROOT constateert, dat het in het eerste jaar zijner
terugkomst in Indië (1848) slechts 7 malen gebeurde
en van September 1849 tot Julij 1850 slechts ééns,
nl. bij het afscheid van den Vice-President, Jhr.
J. C. REIJNST, den 12^{den} Januarij 1850.

Geen wonder dan ook, dat toen het Ministerie
THORBECKE in 1849 op het ontwerp Regerings-
reglement, door den G.-G. ROCHUSSEN opgesteld,
het advies van den Raad inwon, de Heer CORNETS
DE GROOT naar verandering van het Regerings-
beginsel haakte. Hij had reeds in 1836 gezegd dat
een in Indië ongebreideld, doch den Minister slaafsch
onderworpen, gezag voor het bestuur in het moeder-
land een te krachtige hefboom was. Op zijn voorstel
besloot men in den Raad van Indië, een geheel
nieuw ontwerp daar te stellen, en de Grondwet tot
leiddraad te nemen. Men wilde daarbij eene inrig-
ting, waarin de Raden weder medewerkende leden
der Regering werden, en liet uitkomen dat zelfs
Jhr. J. C. REIJNST tot dat gevoelen was bekeerd.

Ja, zelfs de G.-G. ROCHUSSEN, bij nota van 5
Julij 1849, verklaarde zich getroffen *van de waar-
heid der aangevoerde noodzakelijkheid* dat in Indië
waarborgen moesten bestaan tegen de zienswijze van
den G.-G. alleen. 1)

1) CORNETS DE GROOT, t. a. p. pag. 164.

Wij zullen zien hoe het door den Heer CORNETS DE GROOT gelaakte isolement van den Raad, door het nieuwe Regerings-reglement bijna onmogelijk is gemaakt, daar ten minste voor wetgeving en andere zaken van aanbelang de Raad een gewigt in de schaal legt. Op dit punt verklaart dan ook Jhr. CORNETS DE GROOT zich voor het meerendeel bevredigd. 1)

1) Zie Aanmerkingen op het ontwerp van wet tot vaststelling van een reglement op het beleid der Regering van Ned. Indië, door Jhr. J. P. CORNETS DE GROOT VAN KRAALJENBURG, Oud Raad v. Indië, 's Hage 1853, op pag. 10 volg.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

DE BEPALINGEN VAN HET REGERINGS- REGLEMENT VAN 1854.

Artikel 59 der Grondwet van 1848, had de vaststelling der reglementen op het beleid der Regering in 's Rijks bezittingen in andere werelddeelen, der wetgevende magt opgedragen. Bij Koninklijke boodschap van 29 October 1854, werd een ontwerp van Regerings-reglement voor Ned. Indië der 2de kamer aangeboden. Onafgedaan gebleven, werd het wederom bij Koninklijke boodschap van 4 October 1852 aangeboden, en in de afdeelingen onderzocht; het verslag der rapporteurs is van 12 Maart 1853.

Een gewijzigd ontwerp werd op 15 December 1853 ingezonden; den 22 April 1854 bragten de rapporteurs hun verslag uit en op 12 Julij werden daarover de eerste beraadslagingen gehouden, die geleid hebben tot de wet van 2 September 1854.

In de Memorie van toelichting van het eerste

ontwerp, gaf de Regering te kennen, dat, haars inziens, de vorm van het bestuur moest blijven gelijk die was, bij een Gouverneur-Generaal; dat deze, als waarborg tegen overijling en dwaling, door eenen Raad behoorde te worden bijgestaan, zonder dat dit adviserend collegie, twee gevallen uitgezonderd, inbreuk mogt maken op het beginsel van eenheid in het bestuur, en op de regten des Gouverneur-Generaals, die dan altijd persoonlijk verantwoordelijk bleef.

De Raad van Indië moest dus blijven wat hij was. Reeds bij voorbaat bestrijdt de Regering het denkbeeld om wederom dien Raad te laten bestaan uit de hoofden der departementen van algemeen bestuur. Teregt begreep de Regering dat bij deze, reeds met ambtsbezigheden overladen, het uitbrengen van adviezen bijzaak zou worden. Bovendien, adviseren in zaken die zij zelven hadden uit te voeren, bezuinigingen b.v. aanbevelen, a priori kon men verwachten, dat het tot niets zou leiden. Daarbij merkte de Regering op, dat ééne instantie voor de nemen maatregelen aldus verloren ging. Ook voor hunne zoo wenschelijke onafhankelijkheid van den Gouverneur-Generaal, was het ongeraden.

Evenwel het vond in de afdeelingen eenige aanhangers. 1) Zij wezen op de historie en vreesden dat een zuiver advieserend ligchaam al ligt uit

1) In menigvuldige artikels van het Tijdschrift voor Nederlandsch Indië van Dr. w. n. Baron VAN HORVELL, wordt deze meening ontwikkeld; Zie o. a. den Jaargang 1849, pag. 92.

afgeleefde en versleten ambtenaren zou gaan bestaan, terwijl hun denkbeeld ten minste eenen waarborg van praktische bruikbaarheid gaf. Zij zagen in een zuiver adviserend collegie slechts een hinderpaal voor goede maatregelen, een rad te meer aan den wagen.

Hunne bestrijders vormden de meerderheid en voerden behalve de gronden der Regering nog als even zoo vele gevolgen van het door hen bestreden stelsel aan: afhankelijkheid der Raden van den G.-G., belemmering in de keuze van hooge ambtenaren, waarschijnlijke inschikkelijkheid en *laissez faire*' der leden onderling, en vermenging van uitvoerende en wetgevende magt.

Om dit gevoelen nog te versterken verwees de Regering in de Memorie van toelichting van 15 December 1853, naar het advies van den Raad van Koophandel en Koloniën, die in 1814 den Koning afrid de oude instelling weer in het leven te roepen; de Raad van State had deze meening bevestigd.

Het voorloopig verslag van 22 April 1854 zegt, dat het bestreden denkbeeld geene verdedigers meer heeft gevonden. Het beginsel der Regering is dus in de wet gekomen.

Volgens het eerste verslag der rapporteurs meenden eenige leden een maximum van ouderdom te moeten bepaald zien, benevens als vereischte voor het lidmaatschap bepaalde vakken van kennis; verder wenschten zij vertegenwoordiging der afzonderlijke takken van bestuur door specialiteiten.

De Regering gaf aan geen dier wenschen gevolg;

in de praktijk zijn ze dan ook moeilijk te verwezenlijken, en er is niet op terug gekomen.

Vrij algemeen vond men het onveranderd voorgesteld aantal leden onvoldoende. Wanneer men ziekten en verloven in aanmerking neemt, en de voorgedragen bepaling, dat de G.-G. twee leden konde committeren, zelfs naar de buitenbezittingen, dan schijnt die meening niet ongegrond.

Sommige leden opperden reeds het denkbeeld om, indien men er toe mogt besluiten, den Raad uit zes leden en den Vice-President te laten bestaan, 2 der leden niet uit Indische ambtenaren te kiezen, maar uit zuiver Nederlandsche Staatslieden, wier meerdere kennis van de openbare meening en der Europeesche Staathuishoudkunde dan bestemd zou zijn een tegenwigt te vormen tegen mogelijke routine.

Intusschen, de Regering verzette zich met alle magt tegen die vermeerdering van personeel. Het was moeilijker zeven bekwame mannen te vinden dan vijf; voor het gevaar dat de G.-G. overheerschenden invloed zoude krijgen, was die vermeerdering ontoereikend, en het geldelijke bezwaar was niet gering. De Kamer kwam er evenwel op terug; sommige leden verlangden zelfs verdubbeling van het getal raadsleden.

In 2 afdeelingen begreep men bijna algemeen, dat met het oog op de bevoegdheid des Gouverneur-Generaals leden elders hun te committeren en aldus zijnen invloed ten eenenmale overwegend te maken, vermeerdering noodig was. Een voorstel, hooge ambtenaren als intermaire leden aan te wijzen,

vond vrij algemeen tegenspraak, daar dit het bezwaar slechts verergerde. De geldelijke bedenking kon wel niet ernstig gemeend zijn. Ook de mogelijke zitting van den Luitenant Gouverneur-Generaal deed nog meer vreezen voor den invloed des Opperlandvoogds.

De Regering volhardde bij de Memorie van Beantwoording in hare meeningen; zij verklaarde zich bepaaldelijk tegen het onstelselmatige toelaten van ambtenaren als interimaire leden.

Zitting te verleenen aan Nederlandsche staatslieden, die Indië niet kenden, vond zij in den regel ongepast en geen onderwerp door het regerings-reglement te regelen, als van persoonlijken aard. In beginsel vond zij het verkeerd den G.-G. die meestal geen locale kennis had, bij te staan door evenzeer in dien zin onkundigen.

De Kamer heeft hiermede genoeg genomen, en de artikelen 9, 10 en 11 zonder hoofdelijke stemming aangenomen; zij vormen de artikelen 7, 8 en 9 van de wet.

Het schijnt dat allengs gebruikelijk was geworden dat de leden van den Raad individueel adviseerden; ten minste eenige leden der kamer verhieven zich tegen dat misbruik als ten eenenmale de roeping van dat Collegie miskennende. — Misschien staat met die klagt deze andere, over de weinige zittingen des Raads, in verband. Sommige leden wilden dan ook van dat aantal een minimum in de wet bepaald zien gelijk onder de O. I. Compagnie ten minste 2 maal 's wecks moest vergaderd worden.

Anderen vonden dat beneden de waardigheid van een zoo hoog geplaatst collegie.

De Regering antwoordde, dat in de instructie van 1836 voor den Raad van Indië den Gouverneur-Generaal magt werd gegeven te gelasten, dat de zaken *in of buiten Rade* zouden worden behandeld, waardoor dus individuele adviezen waren gewettigd. In het voorgedragen reglement vond men geen bepaling die daartoe aanleiding kon geven. Collectieve adviezen waren ook in het oog der regering, eigenaardig. Men zou eene bepaling in het nieuw Reglement van Orde opnemen, die individueele adviezen, verbood. Tevens deelde de Regering mede, geen kennis te vragen van de beweerde zeldzaamheid der vergaderingen. Tegen verzuim moest door den Gouverneur-Generaal, niet door het Regerings-reglement, worden gewaakt.

Levendige debatten hield men over het behoud van den Raad als adviserend ligchaam. In de afdeelingen vroeg men naar de zienswijze der regering omtrent de redenen die er in 1836 toe geleid hadden, een »*regeringsraad*» in een adviserend ligchaam te veranderen. De Regering antwoordde, dat de stelling van den Raad na 1818 eene valsche was geweest. Hij werkte mede tot de regering, en toch drukte alleen op den Gouverneur-Generaal de verantwoordelijkheid; een natuurlijk gevolg truwens der hem verleende magt, zijn eigen gevoelen te volgen. Vooral ook was de vorm verkeerd. De Gouverneur-Generaal zat den Raad voor en zoo kwam het dikwijls tot hotsingen, die met de tegen-

woordige inrigting, wier behoud nu nog werd voorgesteld, vervielen. 1)

Het toekennen van invloed aan den Raad op de benoeming van zijnen Secretaris door eenige leden gewenscht, keurde de Regering geenszins goed.

Een zeer quaestieus punt was bij de in het ontwerp den Gouverneur-Generaal toegedachte bevoegdheid den Raad voor te zitten, de vraag welke stem hij dan zou hebben; voor de bevoegdheid zelve gaf de meerderheid der kamerleden goede redenen, als het besparen van briefwisseling enz. Eenige leden keurden het in 't geheel niet goed dat de G.-G. zou stemmen, vooral niet bij het uitbrengen van adviezen van den aard als die van art. 21 van 't ontwerp, die de wetgevende magt betreffen. Enkele leden wilden hem ook dan eene beslissende stem toekennen, met de bedoeling de gevallen waarin de Gouverneur-Generaal zich aan den Koning moest refereren, te verminderen. In de Memorie van beantwoording wordt deze bevoegdheid verdedigd, in overeenstemming met het gevoelen van de meerderheid der kamerleden. De Gouverneur-Generaal zou in den Raad niet stemmen.

Alinea 4 van art. 9 van het eerste ontwerp gaf den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid de bevelhebbers der land- en zeemagt, en den President van het Hoog Gerechtshof in den Raad te roepen,

1) Zie over de al of niet juistheid dezer voorstelling, Hoofdstuk VI, pag. 45 van dit proefschrift.

en kende aan deze ambtenaren dan eene raadgevende stem toe.

Ten gevolge der aanmerkingen in de afdeelingen werd die bevoegdheid tot alle ambtenaren en officieren uitgebreid, en er hij bepaald, dat dit dan zou zijn tot het geven van mondelinge inlichtingen. Toen dit in de Kamer ons voorsteld, waren andere leden tegen deze instelling als den Gouverneur-Generaal te veel magt gevende op den Raad: ten aanzien der hoofden der departementen van algemeen bestuur was, dat volgens hen onnoodig omdat art. 54 van het eerste ontwerp de vorming van eenen Raad van Directeuren toeliet. Hierop antwoordde de Regering, dat toch den G.-G. niet de bevoegdheid gegeven was dien Raad van Directeuren te zamen te brengen met den Raad van Indië.

Even als vroeger, werd bloedverwantschap en zwagerschap tusschen de leden onderling verboden. Het ontwerp gaf den Koning regt van dispensatie wegens zwagerschap na de benoeming opgekomen. Tegen dit regt van dispensatie, als in hun oog altijd wel zullende worden uitgeoefend, verklaarden zich eenige leden; de regering gaf echter niet toe; wel daarentegen aan het verlangen, om de afwijking van het burgerlijk regt, die in provinciale en gemeente-wet wordt gevonden ook hier over te nemen, nl. dat zwagerschap ophoudt door het overlijden der vrouw die haar veroorzaakte. Evenzoo werd de bepaling tot den Vice-President en den Gouverneur-Generaal uitgestrekt; niet evenwel tot den Secretaris van den Raad.

De Minister van Koloniën verklaarde bij de be-
raadslaging op eene vraag van den heer DONKER,
dat zulks was omdat steeds een Secretaris van het
Gouvernement den Raad was toegevoegd geworden,
en men hiermede zou voortgaan.

De Regering verdedigde het haar toe te kennen
dispensatie-regt met dat gevolg, dat het haar ge-
bleven is. Toen de Regering de door enkele leden
verzochte bepaling: *Zwagerschap houdt op door het
overlij en der vrouw die haar veroorzaakte* had
opgenomen, verzetten zich andere leden tegen die
afwijking, die volgens hen in de provinciale en
gemeente-wet goed te keuren was, niet in deze
waar de keus van een zoo min talrijk collegie toch
zoo moeilijk niet kon zijn.

De bepaling ging des niettegenstaande in de wet
over. — Men begreep dat het nu aangenomen stelsel
onbestaanbaar was, wanneer de Raden, nog andere
posten bekleeden. De oude inrigting had zoo
weinig bevredigende resultaten gehad, dat art. 44
van het 1e ontwerp het beginsel vaststelde, dat
Vice-President en leden van den Raad geene andere
vaste bedieningen mogten bekleeden. Nu was even-
wel steeds een Raad voorzitter van het protestantsch
kerkbestuur geweest, *commissaris politicq* gelijk het
onder de O. I. Compagnie heette en evenzoo van
de hoofdcommissie van onderwijs. 1)

Men vroeg dan ook in de kamer of men bezoldigde

1) Trouwens in 1849 had reeds het toen daarmede belast
zijnde raadslid ontslag daarvan verzoekt, maar niet gekregen.

bedieningen alléén wilde uitsluiten in welk geval men de grondwettelijke terminologie verkieslijk achtte: *bezoldigd staatsambt*. De regering antwoordde in plaats van *vaste bedieningen* te hebben gezet *staatsambten* en dat woord in den meest algemeenen zin te verstaan voor zulke ambten waardoor het onzijdig standpunt der Raden verloren zou gaan. Al ging ook de benoeming van den Gouverneur-Generaal uit, voorzitterschap noch lidmaatschap van commissiën van onderwijs en kerkbesturen en van letterkundige genootschappen, waren onder het verbod begrepen.

Met die verbeterde uitdrukkingen waren in 2 afdeelingen de leden nog niet te vreden. Zij drongen weder aan op het gebruiken der bewoordingen van art. 91 der Grondwet *bezoldigd staatsambt*.

Bovendien had de regering in het 2e ontwerp deze alinea ingelascht.

»De Gouverneur-Generaal kan hun (de Raden van Indië) eershalve de leiding opdragen van wetenschappelijke, kerkelijke en andere vereenigingen van algemeen nut.»

Men vond in de afdeelingen het woord *eershalve* slecht gekozen om het begrip van *onbezoldigd* uit te drukken. Bovendien vroeg men naar de betekenis der woorden: *vereeniging van algemeen nut*.

Men verzocht verduidelijking. Op de bewoordingen van art. 11 afgaande, kon men meenen dat slechts de Gouverneur-Generaal hen de leiding van zulke vereenigingen kon opdragen, terwijl de Memorie van toelichting het deed voorkomen alsof de Raden

die leiding ook konden op zich nemen, wanneer de vereenigingen zelve hen die hadden opgedragen.

De Regering was niet van deze meening, die men uit art. 11 haalde, maar begreep dat met meer grond zou hebben kunnen worden aangemerkt, dat de geheele bepaling onnoodig was, waarom zij haar dan ook weg liet. Wat de aanvulling van het woord *Staatsambt* met *bezoldigd* betrof, de Regering wilde geene dubbele bezoldiging maar verdeelde zelfstandigheid tegen gaan. Hierbij is het gebleven en de redactie der Regering is in de wet gekomen.

Art. 12 van het 1ste ontwerp gaf den Gouverneur-Generaal de magt, de leden van den Raad elders heen te committeren; een overoud gebruik, nog door art. der instructie van 1836 gewettigd. De memorie van toelichting zegt, dat van deze bevoegdheid meermalen met vrucht is gebruik gemaakt.

Al aanstonds vond deze bepaling tegenstand. Vele leden achtten haar bedenkelijk omdat men aldus den Gouverneur-Generaal te veel magt over den Raad gaf, en de leden aldus langzamerhand halve ambtenaren werden. Anderen vonden daarentegen de bepaling zeer nuttig, om het *prestige* aan leden van het hoogste collegie verbonden. Ontegenzeggelijk is het dan ook dat de leden, als hebbende gewoonlijk de hoogste ambten bekleed, dikwijls zeer in staat zijn in hun vroegere onderhoorigheden, geschillen bij te leggen, onlusten te voorkomen en dergelijke. Er waren dus leden die uit dit oogpunt de bepaling goedkeurden, maar die goedkeuring stelden zij toch ondergeschikt aan het denkbeeld

van vermeerdering van personeel. Bovendien keurden allen dit artikel af, die veel hechtten aan de voorgestelde bepaling, dat de overeenstemming met den Raad van Indië den Gouverneur-Generaal wetgevende magt zou geven, overeenkomstig art. 21.

Ook werd het denkbeeld geopperd den Raad de bevoegdheid toe te kennen commissiën daar te stellen, de leden daarvan, hetzij uit hun midden hetzij daar buiten te kiezen, onder goedkeuring van den Gouverneur-Generaal.

Eindelijk meende men dat het woord *zendingen* in het stelsel der wet door *commissiën* moest worden aangevuld, 't geen de Regering beaamde. Overigens bleef zij geheel bij haar stelsel volharden; van bevoegdheid van den Raad tot het daarstellen van commissiën van onderzoek wilde zij niets weten. Zij zag daarin slechts aanleiding tot botsingen met den Gouverneur-Generaal, en vond de bepaling onnoodig daar ook zonder haar de Raad van zijn regt van initiatief kon gebruik maken tot het doen van zoodanige voorstellen; en toch reeds de magt had, van ambtenaren en collegiën inlichtingen te vragen.

In de afdeelingen nam men daar geenszins genoegen mede. Eenigen wilden of het Raadspersoneel vermeerderd zien of het artikel laten wegvallen. Slechts enkelen vonden juist om hun hoog standpunt de opdracht van zulke zendingen aan de Raden verkeerd. »*Over het algemeen*» zoo drukt het 2^e verslag der rapporteurs zich uit »*was men van het nut der zaak overtuigd.*» De Regering evenwel

bleef bij haar optimistisch gevoelen omtrent het gebruik dat de Gouverneur-Generaal van deze hem steeds toegekende magt zou maken.

Dit punt maakte bij de openbare beraadslaging een onderwerp van discussie uit. De Heer THORBECKE gaf de wenschelijkheid toe, dat aan leden van den Raad bijzondere commissiën worden opgedragen. Daar tegenover stonden evenwel de menigte werkzaamheden, ook nu nog op de leden van den Raad geladen, de mogelijkheid dat de regtschapenste Gouverneur-Generaal aldus, misschien juist om goede plannen door te zetten, den Raad zou verzwakken, als even zoo vele redenen om het gheele artikel weg te laten.

De Minister van Koloniën verdedigde de bepaling met de argumenten, reeds in de Memorien van toelichting en van beantwoording gebruikt. De Heer VAN NISPEN VAN SEVENAER wilde de bevoegdheid des Gouverneur-Generaals beperkt zien tot zendingen op Java en Madura. Terwijl hij deze beperking goedkeurde, verdedigde de Heer BAUD de voorgestelde bepaling, vooral omdat misbruik daarvan door den Gouverneur-Generaal niet ligt te vreezen was, bij den toch zoo overwegenden invloed des Opperlandvoogds, en daar deze bovendien kon wachten totdat de opposerende leden aan het ziekbed waren gekluisterd. De Heer VAN LENNEP, hoewel deelende in de beschouwingen van den Heer THORBECKE, keurde het af, dat deze het artikel geheel uit de wet wilde geligt hebben, omdat dan voor den Gouverneur-Generaal geene barrière meer zou bestaan

en hij des noods aan alle leden commissiën zou kunnen opdragen.

De Heer ROCHUSSEN was van het gevoelen van den Heer VAN NISPEN. De Minister bestreed diens gevoelen, op grond, dat indien zulke zendingen voor Java en Madura wenschelijk waren, dit dan ook voor de buitenbezittingen wel het geval zou zijn.

De heer THORBECKE liet uitkomen dat niets den Gouverneur-Generaal zulke commissiën voorstelde als voor zeldzame gevallen bestemd, gelijk de Minister het deed voorkomen. De vrees van den heer VAN LENNEP dat, werd deze bepaling gemist, de Gouverneur-Generaal op dat punt autocraat zou zijn, zeide hij niet te deelen; was eene magt als die waarvan hier sprake was niet uitdrukkelijk gegeven, het zou in den Gouverneur-Generaal niet opkomen aldus te beschikken over het hoogste regerings-collegie, dat zijne wetgevende magt deelde. Voor den halven maatregel van den heer VAN NISPEN, gelijk hij dien qualificeerde, was de spreker niet, evenmin als de heer VAN HOËVELL, die bij de aangehaalde argumenten nog dit voegde dat in ieder geval beperking van de commissies der Raden tot Java en Madura al wederom de bewering bevestigde, dat het regerings-reglement minder op de buitenbezittingen lettende, waarheen, zijn inziens, zendingen nog veel noodzakelijker waren.

Tegen die beperking traden ook de heeren VAN BOSSE en DIRKS op, daar het beginsel zou zijn de Raden niet te ver van Batavia af te sturen, maar dan toch den bepaling slecht zou werken, om dat

Palembang b.v. digter bij de residentie was dan Banjoewangie.

De Heer TER BRUGGEN HUGENHOLTZ wees er op dat zendingen van Raden van Indië altijd naar de buitenbezittingen waren geweest en gaf daarvan voorbeelden.

Hij zag het nut der voorgestelde beperking niet in, die dan ook streed met het doel der instelling.

De heer DE MAN stelde een amendement voor, dat hij later introk; hij noemde het zelf »minder afdoend”. Het strekte tot de inlassching van de woorden »om gewigtige redenen”. Het amendement van den heer DELPRAT was gewigtiger; hij wilde de woorden »met toestemming van den Raad” ingevoegd hebben.

In de volgende zitting wees de Minister als antwoord aan den heer TER BRUGGEN HUGENHOLTZ op de zending der heeren MERKUS en NAHUIJS VAN BURGST op Java zelf. Hij bleef het artikel verdedigen.

De heeren MEEUSSEN en VAN HOËVELL bestreden het geheele artikel als passende in het systeem van 't reglement van 1836 waar de Raad een zuiver adviserend ligchaam was, niet meer in het voorgestelde, waar hij een deel der wetgevende was geworden. De Minister evenwel nam niet een enkel amendement over, maar bleef zijne redactie verdedigen, met dat gevolg dat het artikel onveranderd werd aangenomen met 37 tegen 18 stemmen.

Evenals met deze bepaling is het gegaan met art. 13 van het eerste ontwerp. Na tal van discussiën werd de redactie der Regering aangenomen. Vol-

gens deze zou bij het openvallen eener plaats in den Raad, de Gouverneur-Generaal binnen 30 dagen en na overleg met den Raad, eene gemotiveerde aanbeveling van 2 personen aan den Minister zenden. Tijdelijk kon hij de waarneming aan een der aanbevolenen opdragen en hij was daartoe verplicht indien het aantal leden, den Vice-President daaronder begrepen, minder dan 3 zoude zijn. Alleen deze verplichte voorziening in de waarneming was nieuw.

Men vroeg al dadelijk of de Gouverneur-Generaal aan het gevoelen van den Raad zou gebonden zijn; de woorden *na overleg* waren onduidelijk.

Een aantal leden wilden den Raad in 't geheel geen invloed toekennen op zijne aanvulling. Velen gingen nog verder en wilden de gansche voordragt den Gouverneur-Generaal niet meer als verplichting opleggen. Vooral tegen de waarneming door eenen der aanbevolenen verklaarde men zich. Men was beducht dat met het stelsel der Regering te veel oude Indische ambtenaren in den Raad kwamen, en het jong Europeesch element te weinig zou worden vertegenwoordigd.

Voor de waarneming, die men ook in geval van verloven, en wanneer een lid ongeschikt werd zijne betrekking waar te nemen, wenschte, wees men in eene afdeeling hooge ambtenaren aan.

De Regering had, volgens de 2° Memorie van toelichting, de woorden *na overleg* enz. aldus opgevat, dat de Gouverneur-Generaal aan het gevoelen der meerderheid zou gebonden zijn; zij regtvaardigde deze opvatting door te wijzen op de mogelijkheid

dat de vacature kon ontstaan, wanneer de Gouverneur-Generaal nog te kort in Indië was, om met het personeel bekend te zijn en omdat de Koning toch vrij bleef in zijne keuze. Van geen der geopperde denkbeelden had de Regering gebruik gemaakt.

Men merkte in het 2de verslag der Rapporteurs niet zonder regt aan, dat de Regering zich in de Memorie van toelichting en de letter van het artikel tegen sprak. Het artikel gewaagde van voordragt door den Gouverneur-Generaal te doen, na overleg met den Raad, en de Memorie van toelichting maakte daarvan eene beslissing bij meerderheid van stemmen van den Raad. Was dus, gelijk het scheen, de Gouverneur-Generaal verplicht zich in de officiele voordragt te houden aan het gevoel des Raads, dan was deze het, die de voordragt deed.

Overigens kwam men op al de bezwaren terug in het 1ste verslag der Rapporteurs vervat; men drong nog meer oan op andere voorzieningen voor het waarnemen der zetels in den Raad, en herinnerde daarbij aan de vroegere instelling van geassumeerde en extraordinaire Raden.

Zonderling mag de wending heeten, die de Regering nu gaf aan de beteekenis van het voorgedragen artikel in hare 2de Memorie van beantwoording. Het artikel was onveranderd, en toch verklaarde de Regering het nu zoo, dat de Raad de personen opgeeft, die hij gaarne door den Gouverneur-Generaal voorgedragen zag. De Gouverneur-Generaal zou deze den Minister mededeelen, maar de aanbeveling

doen zoo als hij gelooft dat het algemeen belang het vordert. De Regering beweerde, dat aldus geen strijd tusschen het artikel en de Memorie bestond.

Bij de openbare beraadslagingen stelde de Heer VAN HOËVELL voor als amendement, dat wanneer waarneming werd noodig geacht de Gouverneur-Generaal daarin zou voorzien; de aanbeveling zou vervallen. Teregt deed hij opmerken, dat wanneer men deze behield de Koning niet de magt zou hebben eenen Raad te ontslaan, en dadelijk een ander te benoemen: er moest immers te voren eene aanbeveling van den Gouverneur-Generaal uitgaan? De Heer GODEFROI zag alleen bezwaar in de woorden »na overleg met den Raad." Hij droeg een amendement voor, strekkende om die woorden weg te laten.

Beide amendementen evenwel werden verworpen; het eerste met 29 tegen 22, het andere met 26 tegen 25 stemmen. Ook hier zegevierde dus de Regering, en zijn wij nog altijd in het onzekere of de Gouverneur-Generaal in zijne aanbeveling gehouden is aan het gevoelen der meerderheid van den Raad.

Eene nieuwe bepaling in het Regerings-reglement, is die welke voorziet in het geval dat de Gouverneur-Generaal krankzinnig mogt zijn. De wijze van het onderzoek dat alsdan plaats heeft is naauwkeurig voorgeschreven. De Regering wilde in alle eventualiteiten voorzien. Eenige leden keurden dat niet goed; zij meenden het geval zich te kunnen denken, dat deze bepaling tot kuiperijen aanleiding gaf, en dat niettegenstaande haar de Gouverneur-

Generaal het bewind bleef voeren al was hij in dien toestand. Het geval had zich nooit voorgedaan en, kwam het voor, die leden meenden dat de zaak zich wel redden zou.

De Regering had van »*zinsverbijstering*» gesproken. Eenige leden wilden »*krankzinnigheid*» daarvoor in de plaats gesteld hebben; anderen in navolging van art. 39 der Grondwet deze bepaling in ieder geval toepasselijk maken, waarin de Gouverneur-Generaal buiten staat geraakte zijne waardigheid te bekleeden. Dit laatste vond evenwel algemeen tegenstand als bron voor mogelijke intrigues.

De Regering nam het woord *krankzinnigheid* over, maar wilde toch niet verder gaan, omdat krankzinnigheid het eenige geval is waarin men niet zelve zijne ongeschiktheid gevoelt. Eene bedenking die later geopperd werd, als zoude deze bepaling eenen ongunstigen indruk op de inlandsche bevolking maken, woog bij de Regering niet zwaar. Het artikel werd zonder beraadslaging noch hoofdelijke stemming aangenomen.

Wij zijn nu gekomen tot bepalingen over de wetgevende magt, door den Gouverneur-Generaal in overeestemming met den Raad uitgeoefend. Wij zullen zien, dat naarmate de leden en de Regering meer het element van kracht en eenheid in het Indische bestuur wilden doen hovendrijven, dan wel in den Raad vooral eenen waarborg tegen dwaling en overijling zoeken, zij diens attributen zochten in te krimpen of verder uit te strekken. Talentvol zijn beide rigtingen verdedigd en de lezing der hierover

gewisselde stukken, is wel geschikt om eerbied in te boezemen voor de wijze waarop de belangen van Neêrlandsch-Indië zijn gewogen geworden.

Art. 21 van eerste ontwerp bepaalt de wetgevende magt des Gouverneurs. In het algemeen is deze bevoegd, in overeenstemming met den Raad van Indië, al datgene te regelen wat niet reeds door de wetgevende magt in Nederland of door den Koning geregeld is.

Bovendien geeft datzelfde artikel hem de magt, wetten onder nadere goedkeuring der wetgevende magt in het moederland geheel of gedeeltelijk buiten werking te stellen, en evenzoo ordonnantiën, onder nadere goedkeuring des Konings.

Voor deze uitoefening zijner wetgevende magt moet hij in overeenstemming zijn met den Raad van Indië. In geen geval mag hij tot zulke maatregelen overgaan, in strijd met het gevoelen der meerderheid in den Raad. Bestaat zulk een strijd dan wordt de uitspraak des Konings ingeroepen.

Dat de magt van den Gouverneur-Generaal aldus beperkt werd keurde volgens het voorloopig verslag, de meerderheid niet goed; men zag daarin strijd met de beginselen, door de Regering zelve vooropgezct, dat de G.-G. alleen verantwoordelijk was voor alle handelingen, en dat die van den Raad *collegialiter* niet bestond. Men was bevreesd dat aldus den Gouverneur-Generaal een te gemakkelijk middel werd aan de hand gedaan *»zich voor menigen verzuim den maatregel van wetgevenden aard, achter het gemis aan medewerking van de zijde van den Raad te verschuilen.*

Vooral was men bevreesd, dat aldus de moeilijkheden die ondervonden waren toen de Raad een regeringsligchaam was, maar al te zeer weder zouden worden ondervonden, in een woord, dat de Raad dan niet dan verlamdend werken zou.

In 4 afdeelingen meende de meerderheid, dat de Raad nooit iets meer behoorde te zijn dan een adviserend collegie, zelfs al gold het buiten werking stellen van wetten en koninklijke besluiten. Zij zag in het advies van den Raad een zedelijken band van die kracht, dat hij wel altijd den Gouverneur-Generaal van overijlde maatregelen zou terughouden.

Enkele leden daarentegen wilden den Gouverneur-Generaal *in al wat de koloniale wetgeving naar buiten betref aan de medewerking of toestemming van den Raad van Indië te binden.*" 1)

Wat er van zij, deze leden zagen in dien band, die dus slechts voor sommige onderwerpen van wetgeving schijnt bedacht te zijn een genoegzamen waarborg.

Enkele leden beschouwden de wetgevende magt van den Gouverneur als iets ondenkbaars; naar hunne meening kwam die volgens art. 59 der Grondwet slechts den Koning alleen of in gemeen overleg met de Staten-Generaal toe. Het antwoord hunner tegenstanders was, dat men onze overzeesche bezittingen niet als eene der provinciën van het Rijk besturen kon.

1) Ik beken, te vergeefs te hebben gezocht naar den zin der uitdrukking *koloniale wetgeving naar buiten.*

Tusschen deze uitersten, in het geheel geene wetgevende magt den Gouverneur-Generaal toe te kennen, en hem die absoluut te geven, waren natuurlijk nuances. De één wilde slechts geen verzet tegen een besluit des Gouverneur-Generaals, als dat besluit onmogelijk makende, aannemen. Een ander gaf in bedenking zulk een besluit door eene verklarung van urgentie te laten voorafgaan: eene complicatie te meer. Een derde wilde de driemaal herhaalde lezing die eene koloniale wet in Britsch-Indië volgens hem tot stand bragt, ingevoerd hebben. Ja zelfs werd voorgesteld den Gouverneur-Generaal in zulke gevallen het voorzitterschap des Raads met active stem te doen bekleeden, en beslissende in geval van staking. — Ten gevolge der aanmerkingen der kamerleden werd het stelsel der Regering in het 2de ontwerp nu zóó veranderd; dat het oude regt, om tegen het gevoelen der meerderheid te handelen, weer werd ingevoerd.

In de Memorie van toelichting van het 2de ontwerp verweert de Regering zich tegen het gezegde, als had zij tegen hare beginselen gehandeld. Zij had gemeend door den Gouverneur-Generaal in het uitvoeren der wetgevende magtaan het besluit van den Raad te binden, de ineenmelting van uitvoerende en wetgevende magt te kunnen voorkomen, die in het reglement van 1836 werd gehuldigd. Zij wierp de meening van zich af, als wilde zij tot het oude stelsel terugkeeren, door er op te wijzen, dat onder de Oost-Indische Compagnie, de Raad van Indië ook deelde in de uitvoerende magt, iets dat ook zij afkeurde.

Bovendien de Regering verwijst er naar, dat wanneer ze in de 1ste memorie van toelichting den Raad een voortaan zuiver adviserend collegie had genoemd, zij de gevallen van art. 21 en 50 had uitgezonderd. Beginselloosheid kon men haar dus niet wijten.

Wat betref de beschuldiging als had zij eenheid en kracht in het Indisch bestuur zoeken te dooden, door den Gouverneur-Generaal van den Raad van Indië afhankelijk te maken, vroeg de Regering, of deze eigenschappen slechts bij alleenheerschingen worden aangetroffen.

Wat nu de door sommige leden voorgestelde wijzigingen betref, vooreerst beaamde de Regering het gevoelen van hen, die geheele overbrenging der wetgevende magt naar Nederland, onuitvoerlijk hadden genoemd.

Eene driemaal herhaalde lezing van koloniale wetten in den Raad bestond niet in Britsch-Indië; wel werden de voorgestelde maatregelen driemaal door de dagbladen bekend gemaakt.

Verwonderen mag het ons, dat de Regering het denkbeeld goedkeurde, om wanneer de Gouverneur-Generaal en de Raad het niet eens waren, het onderhavige voorstel op nieuw aan eene beraadslaging te onderwerpen, onder Voorzitterschap van den Gouverneur-Generaal, en dien dan beslissende stem te schenken. De Regering bekent, dat dit wel nooit tot overtuiging zal leiden, maar vindt het toch nuttig als de gevallen verminderde waarin de Gouverneur-Generaal tegen de meerderheid des

Raads zou te beslissen hebben. De waarde dezer argumenten schijnt ons op zijn minst twijfelachtig.

Verder had de Regering aan het verlangen gevolg gegeven, om voor dergelijke discussiën de met zendingen op Java en Madura belaste leden op te laten roepen.

We vinden in het 2de voorloopige verslag belangrijke meeningen uiteengezet omtrent de roeping van den Raad van Indië, zoo als de kamer die wenschte. In de eerste plaats vinden wij eene categorie van leden die van den Raad een mederegerend ligchaam wilden maken 1). Zij qualificeerden het stelsel der regering van *hinken op twee gedachten*. Deze categorie werd door de meerderheid sel bestreden, die den intellectuelen invloed van den Raad handhaafde als de eenheid van het gezag niet verbrekende. Enkele leden daarentegen achtten den Raad op een te hoog standpunt geplaatst; zij wilden zijne medewerking in zaken van wetgevenden aard zien vervallen. Men verdedigde dit stelsel vooral op grond dat er zoo zelden gelegenheid was de wetgevende magt uit te oefenen in Indië, en dus een wetgevend ligchaam aldaar onnoodig was; verder trachtte men te betoogen dat het waarborgen zoeken tegen de magt des Gouverneur-Generaals in eene Aziatische maatschappij niet te huis behoorde.

In hare Memorie van beantwoording verdedigt de regering zich eenvoudig door te gelooven den mid-

1) Zie deze meening ook uitgesproken door S. in het Tijdschrift voor Neêrlandsch Indië voor 1849, pag. 357.

denweg te hebben gehouden. Zij herinnerde de voorstanders van een zuiver adviserenden raad aan het gewoonlijk om de 5 jaren aftreden van den Opperlandvoogd.

Het mag verwondering baren, de artikelen waarin de verhouding van Gouverneur-Generaal en Raad van Indië geregeld is, wat de wetgeving betrof, zijn bij de openbare beraadslaging zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd. Aan den wensch der kamer, om voor de uitoefening van het den Gouverneur-Generaal toegekende regt van uitzetting, overeenstemming met den Raad verplichtend te maken, gaf de Regering gevolg.

Wij gaan nu over tot de gevallen waarin de Gouverneur-Generaal den Raad raadpleegt. Altijd is hij daartoe bevoegd. Gelijk gemeld is, legt het reglement van 1836 hem steeds de verplichting op, den Raad te raadplegen. Hier is die verplichting tot gewigtige onderwerpen beperkt; art. 26 van het eerste ontwerp noemt als zoodanige:

- a) *de ontwerpen van instructies en reglementen het algemeen of gewestelijk bestuur betreffende.*
- b) *de ontwerpen van voorschriften of besluiten ten aanzien van de staatkundige betrekkingen met Indische vorsten en volken en met regeringen van andere Europeische bezittingen.*
- c) *buitengewone maatregelen van gewigtigen aard.*
- d) *de maatregelen door het burgerlijk bestuur te nemen ten gevolge van oorlog of opstand.*
- e) *de uitoefening van het regt tot uitzetting en tot aanwijzing en ontzegging van verblijf.*

- f) *onteigeningen ten algemeenen nutte.*
- g) *geschillen van bevoegdheid tusschen de regterlijke magt en het administrative gezag, tusschen de inlandsche priesters en hoofden en tusschen den burgerlijken en militairen regter.*
- h) *benoemingen tot gewigtige ambten en*
- i) *de begrooting van ontvangsten en uitgaven.*

Altijd blijft het de Gouverneur-Generaal die beslist; hij moet evenwel van zijn besluit den Raad kennis geven.

In het 1ste voorloopig verslag vindt men de bepaling van art. 26 littera a) niet geheel duidelijk; werden alleen maatregelen van het uitvoerend gezag bedoeld, dan moest het woord *reglementen* vervallen.

Omtrent littera c) vroeg men de beteekenis, en of daaronder het maken van oorlog en vrede begrepen was.

De bepaling van littera d) keurde men vrij algemeen af, als zeer belemmerend in omstandigheden waarin de Gouverneur-Generaal vrij behoorde te zijn.

Wat littera e) betreft, wij hebben reeds gezien dat de aanmerkingen der kamer er toe geleid hebben voor dit geval overeenstemming met den Raad van Indië te vorderen.

Over de raadpleging bij benoeming tot gewigtige ambten ontstond strijd; velen wilden den Gouverneur-Generaal geheel vrij laten in zijne keus, opdat hij de volle verantwoordelijkheid zou dragen, en opdat kuiperijen werden belet. Over de beteekenis der woorden: *gewigtige ambten* was men het gansch niet eens; ook daaromtrent vroeg men opheldering.

De Regering antwoordde op deze bedenkingen dat het woord reglementen in littera a) niet moest doen denken aan maatregelen van wetgevend aard, daar in dit artikel slechts over de uitvoerende magt van den Gouverneur-Generaal werd gehandeld. De gewraakte uitdrukking is in Indië gebruikelijk voor vele ambtelijke voorschriften waarvan de Regering tal van voorbeelden geeft.

Het antwoord op de aanmerking omtrent litt^a c) is er eigenlijk geen: de regering zeide de uitdrukking zoo algemeen mogelijk gekozen te hebben, om geene onvoorziene gevallen uit te sluiten.

Het lag niet in de bedoeling der regering litt^a d) zoo op te vatten, dat in buitengewone omstandigheden iedere maatregel door ruggespraak met den Raad zou worden voorafgegaan. Daarom was de nieuwe uitdrukking: »de algemeene strekking» enz.

Het voorschrift van litt^a h) vond de Regering nuttig en meende de uitvoering daarvan gerust aan den G.-G. te kunnen overlaten.

De meerderheid in de kamer was tegen het hooren van den Raad bij het nemen van maatregelen van buitengewonen aard.

Algemeen merkte men op dat de alinea waarin de raadpleging over geschillen van bevoegdheid werd bevolen, vervallen moest, daar de Regering daarvoor reeds de overeenstemming met den Raad verplichtend had gemaakt, in artt. 78 en 79 van het 2^e ontwerp.

Wat de raadpleging over benoemingen tot *gewichtige ambten* betrof, men vroeg al weder naar de

bedoelde ambten; de uitdrukking was zeer rekbaar; immers zelfs het ambt van een Contrôleur bij de Cultures was, daar hij dagelijksch met de inlandsche hoofden en bevolking in aanraking kwam, gewichtig. Eene optelling in de wet achte men ongeraden, omdat nieuwe ambten konden worden gecreëerd. De meerderheid keurde goed achter de woorden *gewichtige ambten* te plaatsen: *ter aanwijzing van den Koning*; de regering nam hiermede genoegen.

Ook betreffende onteigeningen ten algemeenen nutte gaf de regering gevolg aan den wensch der kamer en vorderde nu overeenstemming met den Raad van Indië.

Het hooren van den Raad bij het nemen van buitengewone maatregelen bleef de Regering als wenschelijk beschouwen; zij wees er op, dat alleen maatregelen van het curel gezag sprake was.

Ten gevolge van deze beraadslagingen kwam nu het volgende artikel 31 in behandeling.

»De Gouverneur-Generaal vraagt het advies van den Raad van Nederlandsch Indië over alle zaken van algemeen of bijzonder belang, waar hij dit noodig oordeelt.»

»Tot die raadpleging is hij verplicht ten aanzien van

a) alle instructiën en reglementen het algemeen of gewestelijk bestuur betreffende, op zijnen last ontworpen, naar aanleiding van art. 30;

b) de toepassing van art. 47 van dit reglement en in het algemeen van elke regeling der staatkundige betrekkingen met Indische vorsten en volken;

c) de algemeene begrooting van ontvangsten en uitgaven;

d) de algemeene strekking der maatregelen door het burgerlijk gezag genomen of te nemen in geval van oorlog of opstand;

e) buitengewone maatregelen van gewigtigen aard;

f) benoemingen tot gewigtige ambten, ter aanwijzing van den Koning.

De Gouverneur-Generaal alleen beslist en geeft van zijn besluit kennis aan den Raad.

Wanneer de Raad van Nederlandsch Indië door den Gouverneur-Generaal is gehoord, wordt daarvan melding gemaakt in den aanhef der besluiten."

De Heer THORBECKE verzocht de weglating der woorden: *naar aanleiding van art. 30 uit alinea 3.* De Minister stemde daarin toe, en het artikel werd, aldus gewijzigd, zonder hoofdelijke stemming goed gekeurd.

In het eerste ontwerp had de G.-G. de magt van algemeene verordeningen dispensatie te verleenen in de bepaaldelijk omschreven gevallen, na advies van het Hoog Geregts-hof.

Echter heeft men hem bij de wet, op aandrigen der kamerleden de magt gegeven ook in niet bepaaldelijk omschreven gevallen dispensatie te geven, maar dan ook na advies van het Hoog Geregts-hof en in overeenstemming met den Raad van Indië.

Wij vermelden hier nog dat overeenstemming met den Raad wordt gevorderd voor de toepasselijke verklaring van wettelijke bepalingen, voor Europeanen daargesteld, op Inlanders en vreemde Oosterlingen.

Dit geval was eerst niet *nominatim* aangeduid, maar toch reeds begrepen in de uitoefening der wetgevende magt in het algemeen, waarvoor reeds in het 1^e ontwerp de Gouverneur-Generaal de toestemming van den Raad noodig had.

De beraadslagingen in de 1^e Kamer hebben voor ons onderwerp weinig belangrijks opgeleverd, tengevolge van het niet aan die Kamer toegekend zijn van het regt van amendement.

STELLINGEN.

I.

Non assentior VANGEROVIO dicenti (I. § 336 Pandecten) interdicta retinendae possessionis non nisi hunc ad finem introducta fuisse: »Cum inter aliquos ab utraque parte de proprietate alicujus rei controversia est, et ante quaeritur: uter ex litigatoribus possidere et uter petere debeat.

II.

Non facio cum PUCHTA, Inst. II § 239, in notâ: »Wo der Titel ie vom Besitzerwerb getrenntes Rechtsgeschäft ist, wie beim Kauf, muss auch bei diesem schon die bona fides existiren.»

III.

l. 96 § 3 D. de solut. cum l. 101 § 1 cod. conciliari potest.

IV.

Ik kan de stellingen van Jhr. Mr. DE BOSCH KEMPER, niet beamen *Wetenschap der Zamenleving*, V, pag. 872:

»De democratie in een algemeen stemregt georganiseerd, geeft maar eene schijnvrijheid. De geschiedenis van het tegenwoordig Frankrijk bewijst, dat een algemeen stemregt zeer wel met despotisme gepaard kan gaan, ja daarin een steun kan vinden.

V.

De verdeeling der staatsmagten in wetgevende, regelende, uitvoerende en regterlijke, gelijk artikel 10 der Braziliaansche constitutie van 25 Maart 1824 inhoudt, is afkeurenswaard.

VI.

Ik ben het met Mr. D. J. MACKAY, Akademisch Proefschrift, Leyden 1861, eens, wanneer hij pag. 7 zegt: »Waar de Gouverneur-Generaal niet gehouden is het gevoelen der hooge Regering te volgen, mag daaruit nog geenszins worden afgeleid, dat tegenstand van dat ligchaam toch doelloos zijn zoude.»

VII.

Ook voor dat hij geëndosseerd is, is de wissel aan de order van den trekker een wissel.

VIII.

Ook van de gemeenschap van winst en verlies mag de vrouw, na de ontbinding der gemeenschap, afstand doen, zelfs wanneer dat regt haar uitdrukkelijk in de huwelijksche voorwaarden is ontzegd.

IX.

Art. 421 B. W. geldt ook voor minderjarigen wier beide ouders nog in leven zijn.

X.

De verweerder kan ten dage dienende geen procureur stellen.

XI.

Om de onzedelijke gevolgen die a. 339 C. P. hebben kan, weg te nemen, moest naast de geldstraf gevangenisstraf, ter keuze van den regter, bepaald zijn.

XII.

Volkenrechtelijk is de Nederlandsche regering verplicht, in de Staten-Generaal de verdediging op zich te nemen van eene door eene vroegere regering ingediende wets-voordragt tot bekrachtiging van een met eene vreemde mogendheid gesloten tractaat.

XIII.

De letterkundige eigendom moet beperkt worden.

XIV.

Afschaffing van den turfaccijns is wenschelijk.

XV.

Artikel 22 van het Wetboek van strafvordering behoorde te worden aangevuld.

